

...وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا...^٤

«...Пайғамбар ўзи сизларга ато этган нарсани олинглар. У зот сизларни қайтарган нарсдан қайтинглар!...»

“Ҳашр” сураси, 7-оятдан.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйида бир кун

Муаллиф: Абдул Малик Қосим

Таржимон: Абу Муҳаммад Асарий

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Кириш

Пайғамбарини ҳидоят ва ҳақ дин билан юборган Аллоҳ таолога ҳамду санолар, барча оламга раҳмат қилиб юборилган пайғамбаримизга, Унинг оиласи ва барча саҳобаларига салавоту саломлар бўлсин.

Бугунги кундаги одамларнинг кўплари ё ғулув кетган ва ёки лоқайд бўлган. Уларнинг айримлари Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳақида ғулув кетдилар, охир-окибат эса ширк келтириш даражасига етиб бордилар ва ўз эҳтиёжларини Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга дуо қилиб, ундан мадад сўрай бошладилар. Баъзилари эса Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг олиб келган йўли ва сийратига эргашишдан ғафлатда қолиб, у зотни ўз ҳаёти учун йўл кўрсатувчи маёқ ва белги қилиб олмадилар.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг сийратлари ва ҳаётининг нозик тафсилотларини оммага қулай ва енгил услуб билан яқинроқ олиб келиш мақсадида, барчасини ўз ичига олмасида, ушбу саҳифаларни тўлдирмоқдамиз...

Шундай бўлса-да, бу ёзганларимиз Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаёти ва сифатларининг мўъжазгина дебочасидир. Мен уларни тўлалигича баён қилмадим, балки, бугунги кунда одамлар ҳаётида кўринмай қолган, деб ўйлаганим хислат ва фазилатларга чекландим. Ҳар бир хислат ва фазилатнинг баёни учун икки ёки уч ҳадис зикр қилишга чекландим. Ҳолбуки, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаёти – уммат учун даъват ва ҳаёт дастури эди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам тоат-ибодатда, гўзал ахлоқ ва хушмуомала ҳамда мақомнинг олийлигида пешво эдилар. Унга Аллоҳ таолонинг айтган мақтови етарлидир:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾

«Сиз улуг ахлоқ узрасиз».

“Қалам” сураси, 4-оят.

Аҳли сунна вал жамоа Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни Аллоҳ қўйган манзилатга қўядилар. У Аллоҳнинг қули ва Росули, дўсти ва танлаганидир. Уни болалари ва оталаридан,

хаттоки ўзларидан ҳам кўра кўпроқ севадилар. Бироқ унинг ҳақида ғулув кетмайдилар, уни ҳаддан зиёд олқишламайдилар. У зот учун юқорида айтилган манзилати кифоядир.

Биз шу йўлдан кетамиз: мавлудларни пайдо қилиб, базмлар уюштирмаймиз. Балки, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламни буюрганларидек севамиз, у зотга буюрганларидай итоат этамиз, қайтарган ва тўхтатган нарсаларидан сақланамиз.

Биз учун бу дунёда Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламни кўриш насиб этмаган, ўртамизда қанча-қанча асрлар бўлсада, мен Аллоҳ таолодан Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам куйидаги ҳадисларида зикр қилган кишилардан қилишини сўрайман.

«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Қани энди биродарларимизни кўрсам эди», дедилар, Саҳобалар: «Биз сизнинг биродарларингиз эмасмизми?», деб сўрадилар. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Сизлар менинг саҳобаларимсиз. Биродарларимиз эса ҳануз келмадилар», дедилар. Саҳобалар: «Ё Росулulloҳ, ҳануз келмаган умматингизни қандай танийсиз?», деб савол бердилар. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Қани айтингчи, агар бир кишининг қашқа отлари тим қора отлар орасида юрган бўлса у ўз отларини таний оладими?», дедилар. Саҳобалар: «Бўлмасачи, ё Росулulloҳ», деб жавоб бердилар. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Улар таҳорат ўринлари порлаган ҳолда келдилар. Мен эса уларни ҳавзим олдида кутиб тураман», дедилар».

Имом Муслим ривояти.

Аллоҳ таолодан бизларни ҳам Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг осорларига эргашиш, сийратидан намуна олиш ва суннатидан сипқорганлар қаторида қилишини, шунингдек, бизларни Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам билан бирга Адн жаннатларида бирга қилишини ҳамда Унга қилган хизматлари эвазига катта – катта мукофотлар беришини сўрайман.

Аллоҳ таоло пайғамбаримиз, Унинг оиласи ва саҳобаларига салавоту саломлар йўлласин.

Абдул Малик ибн Муҳаммад ибн Абдур Раҳмон Қосим

Зиёрат

Қадим асрларга қайтиб, ўтган тарих саҳифаларини варақлаймиз, унинг саҳифаларини ўқиб, ҳар бир сатри ҳақида тафаккур қиламиз ҳамда ҳарфлар ва сўзлар орқали Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйларини зиёрат этамиз...

Биз Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйларига кириб, аҳволи ва воқеъий ҳолати билан танишиб, унинг сўзларига кулоқ солайлик ҳамда пайғамбарнинг уйида фақатгина бир кун меҳмон бўлиб, дарсу ибрат олайлик-да, айтилган сўзлар ва қилинган ишлар билан қалбимизни ёритайлик...

Одамларнинг билими ошиб, кўп нарсаларни ўқиб, Шарқу Ғарбни китоблар, мактублар, филмлар ва ҳужжатлар оша зиёрат эта бошладилар... Биз эса Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйини шаръий зиёрат қилишга, унда кўрган ва билган нарсаларимизни ҳаётимизга жиддий татбиқ қилишга улардан кўра лойикроқмиз. Ёзилажак саҳифалар кўп бўлмагани учун ҳам, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйларида муайян мақомлардагина тўхталиб ўтамиз. Шояд, бу билан нафсимизни тарбиялаб, уларни ҳаётимизда татбиқ қилсак.

Мусулмон дўстим!

Биз ўтган асрлар саҳифасини кўзимиз кўрмаган нарсалар билан завқланиш ва яшаб ўтган инсонларнинг ҳаётини кўриш учунгина варақламаймиз. Аксинча, Аллоҳ таолонинг ўз пайғамбарини севиш учун қилган амрига итоат этиб Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаётини ўқиш, суннатларига эргashiш ва у зотнинг дастури ва йўлларида юриш билан Аллоҳга ибодат қиламиз. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга бўлган муҳаббатнинг энг муҳим белгиси эса унга амр этилган нарсаларида итоат этиш, қайтарган ва тўхтатган нарсаларидан тийилиш, демакдир...

Аллоҳ таоло Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни биз учун пешво ва намуна қилди. Шунинг учун ҳам, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга бўйсуниб, итоат этишни фарз қилиб деди:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

«(Эй Муҳаммад алайҳис-салом), айтинг: «Агар сизлар Аллоҳни севсангиз, менга эргашинглар. (Шунда) Аллоҳ сизларни севади ва гуноҳларингизни мағфират қилади. Аллоҳ (гуноҳларни) мағфират қилгувчи, меҳрибондир».

“Оли Имрон” сураси, 31-оят.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ

وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴿٣١﴾

«(Эй мўминлар), сизлар – Аллоҳ ва охират кунидан умидвор бўлган ҳамда Аллоҳни кўп ёд қилган кишилар учун Аллоҳнинг пайғамбари (иймон-эйтиқоди ва хулқи атвориди)да гўзал намуна бордир».

“Аҳзоб” сураси, 21-оят.

Аллоҳ таоло пайғамбарга итоат этишни Қуръон каримнинг қирққа яқин ерида зикр қилди.

Ибн Таймийя, «Мажмуъул-фатава», 1-жузъ, 4-бет.

Банданинг бахт – саодати, охиратдаги нажоти Аллоҳнинг пайғамбарига эргашишдадир:

...وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٣٢﴾ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ

حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٣٣﴾

“...Ким Аллоҳ ва Унинг пайғамбарига итоат этса, (Аллоҳ) уни остидан дарёлар оқиб турадиган жаннатларга киритиб, ўша жойда абадий (хаёт бахш этар) ва бу буюк саодатдир. Ким Аллоҳ ва Унинг пайғамбарига итоатсизлик қилиб Аллоҳнинг белгилаб қўйган ҳадларидан тажовуз қилса, уни абадий қоладиган жойи бўлмиш дўзахга киритур ва унинг учун хор қилгувчи азоб бордир”.

“Нисо” сураси, 13-14-оятлар.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзларини яхши кўришни иймон ҳаловатига эришиш сабабларидан бири қилдилар:

«Уч хислат бор. Улар кимда бўлса, у одам иймон ҳаловатини топади: «Аллоҳ ва Росули унга бошқалардан кўра сеvimлироқ бўлса...».

Муттафакун алайх.

«Жоним қўлида бўлган зотга қасамки, Мен сизлардан

бирингизга отаси ва фарзандидан кўра сеvimлироқ бўлмагунимча, у одам (ҳақиқий) мўъмин бўла олмайди»

Имом Муслим ривояти.

Росулulloх соллalloху алайҳи васалламнинг ҳаёти – покиза ҳаёт бўлиб, ундан ўрганамиз ва уни ҳаётимизга татбиқ этамиз.

Сафар

Росулulloх соллalloху алайҳи васалламнинг уйи томон сафар қилиш, у зот ҳаётининг икир-чикирлари ва муомала санъатини кўриш аслида ўта қизикарли иш. Энди биз шу иш ортидан ажру-савобни умид қилсакчи?! Албатта, Росулulloх соллalloху алайҳи васалламнинг ҳаёти насиҳат ва ибрат, сийрат ва намуна, эргашиш ва ўрнак олишдир. Бу сафаримиз китоблар ва саҳобалар тилидан нақл қилинган ривоятлар воситаси ила бўлади. Зотан, Росулulloх соллalloху алайҳи васаллам зикр қилинганларидек, учта масжиддан бошқа ҳар қандай қабр, пайғамбарнинг уйи ва ундан бошқа жойларга (ибодат мақсадида) қасд билан сафар қилиш мумкин эмасдир:

«Фақат Масжидул-Ҳаром, менинг масжидим ва Масжидул-Ақсогагина (ибодат мақсадида) сафар қилинади».

Имом Бухорий ва имом Муслим ривояти.

Биз Росулulloх соллalloху алайҳи васалламнинг ушбу амрларига бўйсунимиз ва уч масжиддан бошқа ҳеч бир ерга (ибодат ниятида) қасдли сафарга чикмаслигимиз керак. Ҳолбуки, Аллох таоло марҳамат қиладики:

وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

«...Пайғамбар ўзи сизларга ато этган нарсани олинглар. У зот сизларни қайтарган нарсдан қайтинглар!...».

“Ҳашр” сураси, 7-оятдан.

Биз Пайғамбаримиз соллalloху алайҳи васалламнинг қадам жойларини ҳам қасд қилмаймиз. Ибн Ваззоҳ роҳимахуллох деди: «Умар ибн Хаттоб розияллоху анху Расулulloх соллalloху алайҳи васалламга унинг остида байъат қилинган дарахтни кесиб ташлашга амр қилди. Чунки, одамлар у жойга бориб, дарахт остида намоз ўқир эдилар. Умар ибн Хаттоб розияллоху анху одамлардан ширк амали содир бўлиб қолишдан кўрккан эдилар».

Ибн Таймийя роҳимахуллох Ҳиро ғори ҳақида шундай дейди:

«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам пайгамбар бўлишдан аввал у зорда ибодат қилган ва ўша зорда биринчи ваҳий нозил бўлган эди. Бироқ, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ваҳий нозил бўлгандан сўнг, у зорга ҳатто унинг яқинига ҳам қайтиб бормадилар, шунингдек асҳоблари ҳам яқин йўламадилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам пайгамбар бўлганларидан сўнг ўн йилдан кўпроқ Макка шаҳрида қолганларига қарамай, бирон марта ҳам Ҳиро горини зиёрат қилмадилар ва унга чиқмадилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга иймон келтирган бирон бир саҳоба ҳам, у зорга бормади. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳижратдан сўнг Худайбийя ва Жиъиррона ҳамда Фатҳ йилидаги умраларида Маккага бир неча марта келдилар ва Фатҳ йилида йигирма кунча қолдилар, аммо Ҳиро зорига бормадилар ва уни зиёрат қилмадилар».

Ибн Таймийя, «Мажмуъул-фатава», 27-жузъ, 251-бет.

Мана биз Мадинаи Мунавварага нигоҳ ташлаймиз. Унинг катта белгиларидан бири – Уҳуд тоғи рўпарамизда кўрина бошлади. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Уҳуд тоғи ҳақида:

«Бу тоғ бизни севади ва биз ҳам уни севамиз», деган эдилар.

Муттафақун алайҳ.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйларига қадам ранжида қилишдан аввал, унинг қурилиши ва шаклини кўрамиз. Агар кичкинагина уй, содагина ётоқ-жойни кўрсак, бундан ажабланмайлик. Чунки, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дунёдаги одамларнинг энг зоҳиди, дунёвий нарсаларни озайтирувчи, дунёнинг зийнат ва бойликларига кўз тикмаган, балки «қувончи намозда қилинган» зот эдилар. Имом Насоий ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дунё ҳақида: *«Менинг дунё билан ишим нима! Мен билан дунёнинг мисоли иссиқ кунда сафарга чиққан, бир дарахт остида озгина салқинлаб, сўнгра уни тарк қилиб йўлида давом этган отлиққа ўхшайди»,* деган эдилар.

Имом Термизий ривояти.

Энди Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйи томон Мадина кўчаларида илдам қадам ташлаб кетмоқдамиз. Ана, баъзилари хурмо барглари устига лой чаплаб, баъзилари эса тош териб қурилган, ҳаммасининг томлари хурмо барглари билан тўсилган Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг

аёлларининг уйлари кўринди.

Ҳасан розияллоху анху шундай дер эди: *«Мен Усмон розияллоху анхунинг халифалик даврларида Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг хотинларининг уйларига кирардим ва унинг томларини (настлиги сабаб) кўлларим билан ушлардим».* Ибн Саъд, «Табакотул-кубро», 1-жузъ, 274-бет.

У камтарона уй ва кичик ҳужралардан иборат эди. Бироқ, иймон, итоат, вахий ва рисолат билан обод эди.

Росуллох соллаллоху алайҳи васалламнинг кўринишлари

Биз Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг уйларига яқинлашиб, кириш учун рухсат сўраб эшикларини қоқамиз. Сўнгра, хаёлимизни Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламни кўрган одамлар билан кўйиб юборамиз.. У бизга Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг муборак ташки кўринишлари ва табассумли юзларини кўриб турганимиздек таърифлаб беради.

Баро ибн Озиб розияллоху анху деди: *«Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам одамлар ичида юзи чиройлироги, ахлоқи гўзалроги ва ўрта бўйли эдилар».* Имом Бухорий ривояти.

Бошқа ривоятда келади: *«Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам ўрта бўйли, кенг елкали бўлиб, сочлари қулоқларининг юмшоқлари қадар тушар эди. Мен қизил кўйлак кийган пайтларида у зотдан кўра чиройлироқ одамни кўрмадим»*

Имом Бухорий ривояти.

Абу Исҳоқ Сабиъий роҳимахуллох деди: *«Бир одам Бароъ ибн Озибдан: «Росуллох соллаллоху алайҳи васалламнинг юзлари қилич каби эдими?», деб сўраганида: «Йўқ, ой каби эди», деб жавоб берди».*

Имом Бухорий ривояти.

Анас розияллоху анху деди: *«Росуллох соллаллоху алайҳи васалламнинг кафтларидан кўра мулоимроқ бўлган на ипак на бошқа нарсани ушламадим ва Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг бўйидан кўра хушбўйроқ ҳидни топмадим».*

Муттафақун алайҳ.

Ҳаё ҳам Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг сифатларидан бири эди.

Абу Саъид Худрий розияллоху анху деди: *«Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам чимилдиққа кирган бокира қиздан*

ҳам ҳаёлироқ эдилар. Агар бирон нарсани ёқтирмасалар, биз уни юзларидан ўқир эдик». Имом Бухорий ривояти.

Булар Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг хилқати ва хулқи ҳақида нақл қилинган баъзи сифатлар, холос. Ҳолбуки, Аллоҳ таоло пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи васалламнинг хилқати ва хулқини мукаммал қилиб яратгандир. Ота-онам унга – соллalloҳу алайҳи васаллам фидо бўлсин.

Росуллоҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг гапиришлари

Биз Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламни ва у зотнинг баъзи сифатларини кўрдик. Энди Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи васалламнинг ўзлари бизга гапиришларидан аввал, гапиришлари ва гапириш услубларини бир кўрайлик.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Росуллоҳ соллalloҳу алайҳи васаллам сизлар каби тез гапирмас, балки, раvon ва дона-дона гапирар ва атрофидагилар унинг сўзларини ёдлаб олар эдилар».* Абу Довуд ривояти.

Росуллоҳ соллalloҳу алайҳи васаллам мулойим, атрофдаги одамларнинг тушунишларини севар, умматига харис бўлганларидан одамлар ўртасидаги фарқларни, тушуниш ва англаб олиш даражаларини риоя қилар эдилар. Бу эса унинг сабрли ва ҳалим бўлиши кераклигини тақозо қилар эди.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Росуллоҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг сўзлари уни эшитган ҳар бир киши тушуна оладиган дона-дона эди».* Абу Довуд ривояти.

Сиз Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг сўзлари яхши тушунилиши учун бир неча марта такрорлаётгандаги сабри ва юрагининг кенглигини мулоҳаза қилинг!!..

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу: *«Росуллоҳ соллalloҳу алайҳи васаллам яхши тушунилиши учун бир сўзни уч марта такрорлар эдилар»*, деди. Имом Бухорий ривояти.

Баъзи одамлар Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига келганида унинг ҳайбатидан кўркувга тушар, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам эса уларга мулойим гапириб, юракларидаги кўркувни кетказар эдилар.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу деди: *«Росуллоҳ соллalloҳу алайҳи васаллам ҳузурига бир одам келди, у билан*

гаплашдилар. У одамнинг оёқ-қўли титрай бошлади. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам унга: «Тинчлан, мен подшоҳ эмасман. Мен қуритилган гўшт ейдиган хотиннинг фарзандиман, холос», дедилар». Ибн Можа ривояти.

Уй ичида

Бизга Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйларига киришга изн берилди, мана биз уйнинг ўртасида турибмиз. Келинг, уйга бир нигоҳ ташлайлик. Саҳобалар бизга бу уйда бўлган кўрпатўшак ва бошқа жиҳозлар ҳақида сўзлаб берсинлар.

Табиийки, биз хоналар ва ҳовлиларга изнсиз нигоҳ ташлаш мумкин эмаслигини биламиз. Бироқ, бу муборак уйнинг баъзи нарсаларига намуна бўлиши ва ўртак олиш учун қараймиз. Дарҳақиқат, бу уйнинг пойдевори камтарлик, сармоёси эса иймондир. Унинг деворларига боқинг, унда бугунги кундаги кўплаб мусулмонлар осиб қўядиган жонли нарсаларнинг суратлари йўқ! Ҳолбуки, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзлари: *«Ит ва суратлар бўлган уйга фаришталар қирмайди»,* деган эдилар. Имом Бухорий ривояти.

Энди Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг кундалик ҳаётида истеъмол қилган буюмларга бир назар ташланг.

Абдуллоҳ ибн Аббос Умар ибн Хаттобдан ривоят қилади. “Умар деди: *«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига кирдим, у зот бўйра устида ётибдилар. Олдиларига ўтирдим, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг эғнида фақат изорлунги (белдан настга кийиладиган матоҳ) бор эди, холос. Бўйра ёнбошларига ботиб кетибди, уйдаги нарсаларга назар ташладим. Уйнинг бир четида уч-тўрт ҳовуч арпа, акас кўзоғи ва деворда осиглик мешни кўриб кўзимдан ёш қуйилди.*

– *Эй Умар, нимага йигляяпсиз, – деб сўрадилар?*

– *Эй Набиюллоҳ, нега йигламас эканман, бўйра ёнбошингизга ботиб кетган бўлса, уйингизда нима борлигини ҳам кўриб турган бўлсам! Кисро ва Қайсарларни қаранг, улар мевалар, анҳорлар ичра бўлишса-ю, сиз Аллоҳнинг пайгамбари, танлаганининг холи бу бўлса!*

– *Эй Хаттобнинг ўгли, охираат бизга ва дунё уларга бўлишига рози эмасмисан, – дедилар Росулulloҳ».* Ибн Можа ривояти.

Собит роҳимаҳуллоҳ деди: *«Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу*

бизга ёгочдан қилинган, кўпол ва белидан темир «белбоғ» билан боғланган қадаҳни кўрсатди ва: «Эй Собит, бу Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг қадаҳлари», деди».

Имом Термизий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам шу қадаҳда сув, ивителиган хурмо шарбати, асал ва сут ичар эдилар.

Имом Термизий ривояти.

Анас розияллоҳу анху: «Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам ичар эканлар уч марта нафас олар эдилар», деди.

Муттафақун алайҳ.

Яъни, идишдан оғзини узоқлаштириб нафас олар эдилар.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам идиш ичида нафас олиш ёки идишга пуфлашдан қайтарганлар.

Имом Термизий ривояти.

Аммо Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам жиҳод, ҳарбий тўқнашувлар ва жанговар кунларида кийган совут ҳозир уйда йўқ бўлса керак. Оиша розияллоҳу анҳонинг айтишига караганда, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам уни бир яҳудийдан қарзга олган ўттиз соъ арпа эвазига унинг олдига гаровга қўйган эканлар

Муттафақун алайҳ.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам вафот этдилар, совут эса яҳудий олдида гаровлигича қолди.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам оиласи олдига кўкқисдан бостириб келмас, балки, киришларини оиласига билдириб кирардилар. Кирганларида уларга салом берар эдилар.

Ибн Қоййим, «Зодул-маод», 2-жузъ, 381-бет.

Синчков кўз ва онгли қалб билан Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг ушбу сўзлари борасида фикр юритинг:

«Исломга ҳидоятланган, ҳаёти кундалик тирикчилигига етадиган даражада бўлиб, шунга қаноат қилган кишига хушхабарлар бўлсин!».

Имом Термизий ривояти.

Мана бу улуғ ҳадисга ҳам кулоқ солинг: «Кимки жони омонда, жасадида саломатлик, ҳузурда кундалик озуқаси билан тонг оттирган бўлса, гўё унга дунёнинг барчаси жам бўлибди».

Имом Термизий ривояти.

Қариндошлар

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг қариндошлик

алоқаларига қанчалик эътибор берганини сифатлашга тил ожизлик қилади. Чунки, у зот бу бобда башариятнинг энг комили эдилар. Ҳатто, у зотни пайғамбар бўлишларидан аввал Қурайш кофирлари ҳам мадҳ этишган ва «Содикул-Амийн» (Омонатдор ростгўй), деб таърифлашган, муҳтарама онамиз Хадича розияллоҳу анҳо ҳам Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламга: «Сиз қариндошлик алоқаларини қиласиз ва тўғри сўзлайсиз», деган эдилар.

Мана қаранг, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам вазифаларнинг энг олийси ва ҳақларнинг энг буюгини адо этмоқдалар: етти ёшларида айрилган оналарининг қабрини зиёрат қилмоқдалар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам онасининг қабрини зиёрат этиб йиғладилар ва атрофидагиларни ҳам йиғлатдилар, сўнгра дедилар: «Роббимдан онамнинг ҳақиқага истиғфор айтишини сўрадим, У менга рухсат бермади. Унинг қабрини зиёрат қилишни сўрадим, менга рухсат берди. Қабрларни зиёрат этингиз! Чунки, қабрлар ўлимни эслатади»* .

Имом Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг қариндошларига бўлган меҳри, уларни (Исломога) даъват этиш, тўғри йўлни кўрсатиш ва жаҳаннамдан қутқариш учун қанчалар тиришганлари ва бу йўлда оғир машаққатларни кўтаргани ҳақида ўйлаб кўринг...

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу деди: «Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам :

 وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ .

«...Ва яқин қариндош-уруғларингизни (Аллоҳнинг азобидан) огоҳлантиринг!» (“Шуаро” сураси, 214-) ояти нозил бўлганида Қурайш қабиласини чақирдилар, улар жамланишгач, уларга қарата умумий ва хусусий хитоблар қилдилар: *«Эй Бану Абду Шамс, эй Бану Каъб ибн Луай, ўзингларни жаҳаннамдан қутқаринглар! Эй Бани Мурра ибн Каъб, ўзингларни жаҳаннамдан қутқаринглар! Эй Бану Абду Маноф, Эй Бану Ҳошим, ўзингларни жаҳаннамдан қутқаринглар! Эй Бану Абдулмутталиб, ўзингларни жаҳаннамдан қутқаринглар! Эй Фотима, ўзингни жаҳаннамдан қутқар! Мен сизлар учун Аллоҳ ҳузурида бирон нарсага эга эмасман, Бироқ, ўртамизда қариндошлик бўлиб, у билан сизларга (дунёда) алоқа қиламан,*

холос».

Имом Муслим ривояти.

Қаранг, севимли пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам амакиси Абу Толибни Исломга даъват қилишда малол олмай давом етдилар. Уни қайта-қайта даъват қилдилар. Ҳатто, у ўлим тўшагида ётганида ҳам унинг олдига келиб даъват этдилар.

«Абу Толиб ўлар вақтида Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам унинг хузурига кирдилар. Унинг олдига Абу Жаҳл ва Абдуллоҳ ибн Аби Умайя бор эди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ҳой амаки, «Ла илаҳа иллАллоҳ» (Аллоҳдан бошқа ҳақ илоҳ йўқ), деб айтинг, бу калимани Аллоҳ азза ва жалланинг хузурида сиз учун хужжат қилай», дедилар. Абу Лаҳаб ва Абдуллоҳ ибн Аби Умайя: “Эй Абу Толиб, Абдулмутталибнинг миллатидан воз кечасанми?!», дедилар. У иккиси гапиравердилар, гапиравердилар ва охири Абу Толиб уларга: «Мен Абдулмутталибнинг миллатидаман», деди».

Шундай бўлсада, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам «Модомики, менга тақиқланган эмас экан, сиз учун истиғфор айтаман», дедилар. Шунда:

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي

قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٣٦﴾

«На пайғамбар ва на бу мўминлар – агар мушриклар қариндошлари бўлса ҳам – уларнинг дўзах эгалари эканликлари аниқ маълум бўлганидан кейин, у мушриклар учун мағфират сўрашлари жоиз эмасдир». “Тавба” сураси, 113-оят ва

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ...

«(Эй Муҳаммад алайҳис-салом), аниқки, сиз ўзингиз суйган кишиларни ҳидоят қила олмассиз,...» (“Қасас” сураси, 56-оятлари нозил бўлди)»

Имом Аҳмад, имом Бухорий ва имом Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам яхшилик қилиш учун Абу Толибни тириклик пайтида ҳам кўп даъват қилган, Ҳатто ҳаётининг охирги лаҳзаларида ҳам Ислом динига чақирган ва ўлганидан сўнг истиғфор айтган эдилар. Оят нозил бўлиши билан Аллоҳга итоат қилдилар-да, мушрик қариндошлари учун дуо қилишдан тўхтадилар. Бу, уммат учун катта меҳрининг

кўринишларидан, колаверса, Ислом учун дўстлашиш ва гарчи қариндошлар бўлсада, кофир ва мушриклардан безор бўлиш кўринишларидан биридир.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйларида

Инсонинг уйи — гўзал хулки, одоб камолоти, гўзал муомаласи ва ички дунёсининг софлигини кўрсатиб берадиган ҳақиқий макондир. У хоналар ва деворлар ортида ҳеч ким кўрмайдиган бир ерда ўз кули, хизматкори ёки хотини билан табиатига мос шаклда муомала қилади. У уйнинг раҳбари, қўл остидагилар эса заиф бўлишларига қарамай, сохталикдан холи бўлган камтарлик билан муомала қилади.

Биз бу умматнинг пайғамбари, сарвари ва муаллими бўлган Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг шундай буюк мақомлари ва олий даражалари бўлишига қарамай, ўз уйида қандай ҳолатда бўлганлари ҳақида тафаккур қилиб кўрайлик.

Оиша розияллоҳу анҳодан Росулulloҳ уйда нима ишлар қилиши ҳақида сўралганида: ***«Одамлардан бири эдилар: кийимларини тозалар, эчкисини соғар ва ўз-ўзига хизмат қилар эди, деб жавоб берган эдилар».*** Имом Аҳмад ва Имом Термизий ривояти.

Дарҳақиқат, бу камтарлик, кибрсизлик ва бошқаларга «юк» бўлмаслик намунасидир. Бу ўртоқлик ва ҳамкорликдаги олийжанобликдир. Одам боласининг энг сараси шу ишларни қилиптими-я?! У Ислом нури таралган ушбу муборак хонадонда яшар экан, қорнини тўйдирадиган нарсага эга эмас эди!

Нуъмон ибн Башир розияллоҳу анҳу соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳаётини ёдга олар экан: ***«Мен пайғамбарингизнинг сифатсиз-ёмон хурмолардан қорнини тўйдирадиган миқдорини топа олмаганини кўрганман»***, деди. Имом Муслим ривояти.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: ***«Биз – Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг оиласи бир ойлаб қозон остига ўт ёқмасдан ўтирардик. Ейдиган нарсамиз фақат хурмо ва сувгина эди, холос».*** Имом Бухорий ривояти.

Бу хонадонда Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни тоат-ибодат қилишларига монъелик қиладиган бирон нарса йўқ эди. Шунинг учун ҳам, «Ҳайя алас-солат» (Намозга шошилишлар) «Ҳайя алал-фалаҳ» (Нажотга шошилишлар!) нидосини

эшитишлари биланоқ тезда унга ижобат қилиб, дунё ишларини ортларида қолдирар эдилар!

Асвад ибн Зайд деди: *«Мен Оиша розияллоху анҳодан пайгамбар соллаллоху алайҳи васаллам уйларида нима иш қилар эдилар?», деб сўрадим: «Аҳлининг хизматларини қилар, азонни эшитишлари билан намозга чиқар эдилар», деб жавоб бердилар».* Имом Муслим ривояти.

Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг фарз намозини уйда ўқиганлари асло ривоят қилинган эмас. Фақат ўлимларидан олдинги касалликларида, касал сабабли қаттиқ иситмалаб, намозга чиқишлари қийинлашгандагина уйларида ўқиганлар.

Росулulloх соллаллоху алайҳи васаллам умматига ўта шафқатли ва меҳрибон бўлсаларда, (фарз) намозларини жамоат билан (масжидларда) ўқимаган кишилар ҳақида қаттиқ сўз айтдилар:

«Амр этсаму, намоз ўқиш учун такбир айтилса. Кейин бир кишини одамларга имом бўлиб намоз ўқишга буюрсам. Сўнгра, мен бог-бог ўтин кўтарган одамлар билан бориб, намозга келмаган одамларнинг уйларини ёкиб юборсам!».

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Бу (фарз) намозларни жамоат билан ўқишнинг ўта муҳимлигидан эди. Росулulloх соллаллоху алайҳи васаллам: «Азонни эшитиб ижобат қилмаган одамнинг намози намоз эмасдир, Фақат узри бўлсагина жоиздир», дедилар.

Ибн Можа ва Ибн Ҳиббон ривояти.

Узр эса хатар ёки касалликдир.

Бугунги кунда масжидларга чиқмай, хотинларининг олдиларида қолган «намозхон»лар қаерда қолдилар? Уларнинг касал ёки кўрқинчдан бўлган узрлари қани?!!

Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг турмуши ва хусусиятлари

Инсоннинг ҳаракатлари ва сокинлиги унинг ақлининг мезони ва қалбининг калитидир.

Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг ахлоқини энг яхши биладиган ва у зотнинг ҳолатларини энг яхши сифатлаб берадиган Сиддиқ розияллоху анхунинг қизи, мўъминларнинг онаси Оиша розияллоху анҳодир. Чунки у, Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламга уйқу ва уйғоқликда, касаллик ва соғломликда ҳамда

розилик ва ғазабли ҳолатларда яқин эдилар.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам ёмон ишларни қилувчи, ҳаёсиз сўзларни сўзлагувчи, бозорларда шовқин қилувчи эмас эдилар. Ёмонликка ёмонлик қайтармас, балки афв қилар ва кечирар эдилар»*

Имом Аҳмад ривояти.

Раҳмат ва неъмат қилиб юборилган Пайғамбар соллalloҳу алайҳи васалламнинг турмуши ва хусусиятларидан баъзисини бизга севимли набиралари Хусайн розияллоҳу анҳу сифатлаб бермоқдалар: *«Отандан Пайғамбар соллalloҳу алайҳи васалламнинг суҳбатдошлари билан бўлган муносабатлари ҳақида сўрадим. У деди: «Пайғамбар соллalloҳу алайҳи васаллам доимо қувноқ, мулойим ва гўзал ахлоқли зот эдилар. У зот қўпол ва бақироқ эмас, бировларнинг айбларини изловчи эмасдилар. Ёқтирмаган нарсаларига эътиборсиз қарар, уни умид қилган кимсани ноумид қилмас эдилар. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам уч нарса: рийкорлик, сергаплик ва фойдасиз нарсаларни тарк этган эди. Одамларни ҳам уч ҳолатда қўйган: бирон бир кимсани айбламас, мазаммат қилмас ёки унинг сирларини билишга интилмас эдилар. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам савобини умид қилган сўзнигина гапирар, гапирганларида саҳобалар бошларида қуш кўниб тургандек, жим ўтиришар, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам гапларини тугатганларидан кейингина гапирар эдилар. Саҳобалар у зотнинг олдида бир-бирлари билан гап талашмас, бири гапирса ҳаммаси унга гапини тугатгунча қулоқ солишар эди. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам биринчи бўлиб гапирар бошлаган саҳобанинг сўзини тинглар, саҳобалар кулган нарсаларга кулар, ажабланган нарсаларидан ажабланар, нотаниш одамнинг қўпол сўзлари ва эҳтиёжлар учун сабр қилар, бунни кўрган саҳобалар нотаниш одамни чеккага олиб чиқиб кетишни хоҳлаб қўлларидан ушласалар: «Эҳтиёжини сўраган одамни кўрсангиз, унга кўмакчи бўлинглар!», дер эдилар. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам лойиқ бўлган одамлардангина мақтовни қабул қилар, ҳеч кимнинг сўзларини тугатмагунча бўлмас, ҳаддидан ошсагина унинг сўзини қайтариқ ёки ўринларидан туриб кетиш билан бўлар эдилар».*

Имом Табароний ривояти.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг хислатлари ҳақида бирма-бир фикр юритиб кўринг ва ундан ўзингиз учун фойда олишга ҳаракат қилинг! Чунки, улар яхшилик мажмуасидир.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг хислатларидан бири суҳбатдошларига дин аҳкомларини ўргатишдир. У зотнинг таълимларидан: **«Кимки Аллоҳдан бошқасини (Аллоҳга) тенгдош қилиб унга ибодат қилган ҳолда вафот этса, жаҳаннамга киради».** Имом Бухорий ривояти.

Яна бир ҳадисда дедилар: **«Ҳақиқий мусулмон мусулмонлар унинг қўли ва тилидан саломат бўлган кишидир, муҳожир эса Аллоҳ қайтарган нарсаларни тарк этган кишидир».**

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

У зотнинг сўзларидан: **«Зулматларда масжидларга қўп борувчи кишиларга Қиёмат кунида бериладиган комил нурдан башорат берингиз!».** Имом Термизий ва Имом Абу Довуд ривояти.

У зотнинг таълимларидан: **«Муширлар билан бойликларингиз, жонингиз ва тилингиз билан курашингиз!».**

Имом Абу Довуд ривояти.

Яна бир ҳадисда дедилар: **«Банда аниқламасдан туриб бир сўзни айтади-да, ана шу сўз сабабли жаҳаннамга машриқ билан мағриб ўртасидан кўра узокроқ бўлган масофага тушади».**

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

У зотнинг сўзларидан: **«Мен лаънатловчи бўлиб жўнатилмадим, балки, раҳмат қилиб юборилдим».**

Имом Муслим ривояти.

Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анхудан ривоят қилинади, “Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Мени насронийлар Ийсони ҳаддан зиёд мадҳ этганларидек меъёридан ортиқ мадҳ этманглар».** дедилар”. Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Жундуб ибн Абдуллоҳ айтди: **«Мен Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўлимларидан беш кун аввал шу сўзларни айтганларини эшитганман: «Мен сизлардан бирингиз менга халил¹ бўлишидан пок эканлигимни Аллоҳга билдираман. Чунки, у мени ҳам, Иброҳим каби ўзига халил қилиб олди. Агар**

---

¹ - Халилнинг маъноси дўстникдан анча кучлидир. Халил халилига бутун вужуди билан боғланиб қолади. Гўёки у фақат халилиники бўлиб қолади. Шунинг учун халилга дўст, деб маъно айтиш тўғри келмайди.

умматим ичидан биронтасини халил қилсайдим, Абу Бакрни халил қилиб олар эдим. Огоҳ бўлингларки, сизлардан аввал яшаб ўтган халқлар пайгамбарларининг қабрларини саждагоҳ-масжид қилиб олар эдилар. Қабрларни саждагоҳ-масжид қилиб олманглар! Мен сизларни бундан қайтараман!».

Имом Муслим ривояти.

Шунинг учун ҳам ичида бир ёки бир неча қабрлар бўлган масжидларда намоз ўқиш мумкин эмасдир.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг қизлари

Жоҳилият даврида қиз боланинг туғилиши ота-онаси, ҳатто оиласи ва қабиласи учун мотам куни бўларди. Бу жамиятдаги ҳолат ор-номусдан кўркиб қизларини тириклайин кўмиб юборишга етди. Тириклай кўмиш ўта қабих шаклда бўлар, унда на раҳм ва на муҳаббатга ўрин бор эди. Ҳа, қиз болани тупрокка тириклайин кўмилар эди! Улар бу жинойтда анчагина «маҳоратли» эдилар. Улардан баъзилари қиз кўрадиган бўлса олти ёшга киргунига қадар тек ташлаб кўяр, сўнгра хотинига: «Қизингга чиройли кийимларни кийдириб хушбўйла, мен уни амакиларининг олдига олиб бораман», дерди-да, қизни аввалдан у учун саҳрода қазиб қўйган чуқурга олиб борар ва: «Қизим, шу чуқурга бир қара», дер эди. Қиз қараётган пайтда чуқурга туртиб туширар ва устидан тупрокни ваҳшийларча тортар эди.

Мана шу жоҳилий жамият ичида Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам аёлни она, хотин, қиз, опа-сингил ва амма ҳолатларида муқаррам қилган мана бу буюк дин билан чиқдилар. Қизлари ҳам Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг муҳаббатига сазовор бўлдилар. Қизлари Фотима розияллоҳу анҳо Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига кирганида у зот ўринларидан туриб, унинг қўлларидан ушлаб ўпар ва ўзларининг ўринларига ўтказар эдилар. Фотима розияллоҳу анҳонинг ҳам ҳузурига Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам кирсалар ўрнидан туриб қўлларидан ўпар ва жойига ўтказар эди.

Имом Абу Довуд, имом Термизий ва имом Насоий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам қизларини яхши кўриб, уларга марҳаматлар қилган бўлсалар-да, Аллоҳ таоло «Абу Лаҳабнинг қўли қурисин!» (Масад сураси) оятларини нозил

килганидан сўнг Абу Лаҳабнинг икки ўғли Утба ва Утайбалардан Ум Кулсум ва Руқайя исмли қизларининг талок олишларига сабр билан Аллоҳдан ажрни умид қилиб рози бўлдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам даъватни тўхтатиш ёки орқага чекинишга рози бўлмадилар. Қурайш Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга таҳдидлар қилганидан сўнг қизлари талок қилинди, бироқ Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам сабр ва матонат билан Ислоҳ динига чақиришда давом етдилар.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўз қизини қаршилаши ва унга қандай очиқ юзли бўлганликларига онамиз Оиша розияллоҳу анҳо ривоят қилган ушбу ҳадис ҳам яққол намуна бўлади: *«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларида хотинлари бор эдилар. Фотима розияллоҳу анҳо кириб келдилар. Унинг юриши Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг юришларидан ҳеч фарқ қилмас эди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уни кўришлари биланоқ қаршиладилар ва: «Қизим, ҳуш келдингиз!», дедилар, сўнгра ўнг тарафларига ўтказдилар».* Имом Муслим ривояти.

Қизларига бўлган меҳру муҳаббати туфайли қизларини зиёрат қилар, аҳволларини сўроқлар ва муаммоларини ҳал этар эдилар.

Фотима розияллоҳу анҳо бир куни Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга тегирмон қилиш оқибатида қўлларининг қабарганини шикоят қилиб, хизматкор беришини сўрамоқчи бўлиб келдилар. Бироқ, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни топмадилар. Шунда шикоятларини Оиша розияллоҳу анҳога айтдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам келганларида Оиша розияллоҳу анҳо хабарни етказдилар.

...Алий розияллоҳу анҳу деди: *«Ётмоқчи бўлиб жойимизга кириб турган пайтимизда Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам (изн сўраб) кириб келдилар. Биз ўрнимиздан турмоқчи бўлгандик: «Жойингиздан қимирламанглар!», дедилар-да, ўртамызга келиб ўтирдилар. Мен кўкрагимда у зотнинг оёқларининг совуқлигини ҳис этдим. Сўнгра дедилар: «Мен сизларни хизматкордан кўра яхшироқ бўлган нарсага йўллаб қўймайми? Агар кўрпангизга ўрансангиз ёки ўрнингизга ётсангиз ўттиз тўрт марта такбир (Аллоҳ акбар), ўттиз уч марта тасбеҳ (СубҳанАллоҳ) ва ўттиз уч марта ҳамд (Алҳамдулиллаҳ) айттингиз! Мана шу сизларга хизматкордан кўра яхшироқдир».*

Имом Бухорий ривояти.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг сабри ва мотам тутмасликларида биз учун чиройли намуна бордир. Ҳаётлик даврларида Фотима розияллоҳу анҳодан бошқа барча ўғил-қизлари вафот этдилар. Шундай бўлсада ҳеч бири учун мотам тутмадилар, кўллари билан юзларига урмадилар, кийимларини йиртмадилар, таъзиячилар учун капалар тикиб зиёфатлар қилмадилар. Балки, Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Аллоҳнинг қазосига рози, сабрли ва савобдан умидвор бўлдилар.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам маҳзунларнинг ғамларини аритиш ва мусибатланган одамга тасалли бўлиш учун катта васият ва улуғ ҳадисларни ташлаб кетдилар. Улардан бири шудир: **“Қайси бир мусулмонга бирон мусибат етганда Аллоҳ буюрган сўзларни айтса:**

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، اللَّهُمَّ أَجْرِي فِي مُصِيبَتِي، وَاخْلُفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا

«Биз Аллоҳникимиз ва албатта Аллоҳга қайтгувчимиз. Аллоҳим, бошимга тушган мусибат учун менга ажру-савоблар ато эт ва менга бу мусибатим бадалига ундан кўра яхшироқ нарсани бер» Аллоҳ таоло ундан хайрлироқ нарсани бадал қилади».

Имом Муслим ривояти.

Аллоҳ таоло истиржоъ: «Иннаа лиллаҳи ва иннаа илайҳи рожиуун» (биз Аллоҳникимиз ва албатта Аллоҳга қайтгувчимиз) жумласини мусибатли одамлар учун паноҳ, сабрлиларга савобни сероб қилиб, ўз хузуридаги катта савоблардан башорат берди:

...إِنَّمَا يُوقَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠٠﴾

«...Ҳеч шак-шубҳа йўқки, сабр-тоқат қилгувчиларга ажр-мукофотлари ҳисоб-китобсиз, тўла-тўкис қилиб берилур».

“Зумар” сураси, 10-оятдан.

Хотинга муносабат

Оиланинг кичик майдонида хотин сокинлик ва яқинлик аломати бўлиб қолади.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Дунёнинг барчаси мато, дунё матоларининг энг хайрлиси солиҳа хотиндир»**, дедилар.

“Саҳиҳул-жомиус-сағир”.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ахлоқи гўзал ва

хуш муомалалиги сабабли хотини — мўъминларнинг онаси Оиша розияллоху анҳонинг исмини қисқартиб, унга севинчли хабар бериб чақирганини кўрамиз!

Оиша розияллоху анҳо деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам кунларнинг бирида: «Эй, Оиш, Жибрил сизга салом айтяпти!», дедилар.* Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Энг комил ахлокли ва мақоми буюк бўлган умматнинг пайғамбари хотинининг ҳиссий ва руҳий рағбатларни билиш, мулойим ва унга нисбатан чиройли муносабатда бўлишда ҳамда ҳар бир аёл эрининг олдида эътиборли бўлиши учун яхши кўрадиган мақомига кўйишнинг ҳайратомуз намунасини кўрсатдилар!

Оиша розияллоху анҳо дедилар: *«Мен ой кўрган кунларимда (бирон нарсани) ичиб, (қосани) Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламга узатар эдим. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам лабларимни кўйган ерга лабларини кўйиб ичар эдилар. Устихондаги гўшдан тишлар эдим, кейин Пайғамбар соллalloҳу алайҳи васаллам устихонни олардилар ва лабларимни кўйган ерга лабларини кўйиб ер эдилар».*

Имом Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам мунофиқлар ва шарқшунослар уйдирмалар ва ботил даъволар билан айблаганидек эмас, балки хотинга эрнинг энг гўзал ва енгил муносабатини қилар эдилар.

Оиша розияллоху анҳо дейди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам хотинларидан бирини ўпар ва таҳорат қилмай намозга чиқар эдилар».*

Имом Абу Довуд ва имом Термизий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам кўп ўринларда аёлнинг ўз хузурларида олий мақоми ва юксак мартабаси борлигини кўрсатдилар.

Мана соллАллоху алайҳи васаллам Амр ибн Ос розияллоху анҳунинг саволига жавоб бериб, хотинга бўлган муҳаббатнинг ҳар томонлама етук, тўғри бўлган эркакни хижолат қилмаслигини билдирдилар!

Амр ибн Ос розияллоху анҳу Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламга: «Сиз учун одамларнинг энг севимлиси ким?», деб савол берганда «Оиша», деб жавоб бердилар.

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Хаётида оилавий бахт-саодатни вужудга келтиришни хоҳлаган одам, Оиша розияллоҳу анҳо нақл қилган ҳадис ва Оиша розияллоҳу анҳога Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қандай муомала қилгани ҳақида тафаккур қилиб кўрсин!

Оиша розияллоҳу анҳо: *«Мен ва Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бир идишдан зусл қилар ва унга бирин-кетин кўл солар эдик», дедилар.* Имом Бухорий ривояти.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам хотинининг қалбига севинч киритиш ва унга бахтиёрликни ҳис эттириш учун ҳар бир мубоҳ фурсатни ғанимат билар эдилар!

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Мен Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг сафарларининг бирида бирга чиқдим. Мен у кунлар нозик, ҳали семирмаган эдим. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам одамларга: «Сизлар олдинга кетинглар!», дедилар. Одамлар илгарилаб кетдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам менга: «Келинг, чопишамиз», дедилар. Мен у киши билан чопишдим ва ўзиб кетдим. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам индамай кўявердилар. (Вақт ўтиб) менга ҳам эт кириб, семирдим. Яна сафарларининг бирида ҳамроҳ бўлдим. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам одамларга: «Сизлар олдинга кетинглар!», деб менга: «Келинг, чопиш мусобақаси ўйнайлик», дедилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мenden ўзиб кетдилар ва кулиб: «Буниси аввалгиси билан тенг бўлди!», дедилар.*

Имом Аҳмад ривояти.

Дарҳақиқат, бу латиф эркалаш ва қаттиқ эҳтимом беришдир. Одамларни олдинга кетишни буюриб, хотини билан мусобақалашуш ва унинг юрагига севинч киритиш... Қаранг, у зот ўтган эркалашга янгисини ҳам кўшиб: **«Буниси аввалгиси билан тенг бўлди!»**, деб қўйдилар.

Аллоҳнинг кенг ерида кезиб, бугунги кунда унда яшаётган аслзодаларнинг ҳаётларига назар ташлаган одам, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қилган ишларидан ҳайратга тушади. Ҳолбуки, у зот пайғамбар, музаффар саркарда, Қурайш ва Бани Ҳошимнинг аслзодаси. Зафар кунларининг бирида кўп сонли лашкарни бошқариб, ғолиб бўлиб қайтдилар. Шундай бўлишига қарамай, бу зот хотинлари – мўъминларнинг оналарига меҳрли ва уларга мулоимлар! Лашкарга кўмондонлик қилиш, йўлнинг

узоқлиги ва жангдаги ғалаба Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни у билан бирга йўл ва сафар қийинчиликларини кетказадиган унинг меҳрли муносабатлари ва садоқатли пичирлашларига муҳтож заифа хотинлари бор эканлигини унуттирмади.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Хайбар жангидан қайтар эканлар, Софийя бинти Хуяйга уйландилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам онамиз Софийя розияллоҳу анҳо минадиган туянинг атрофига газмол айлантириб ўраб, онамизни пана қилардилар. Сўнгра бир тиззаларига чўкка тушардилар, Софийя онамиз у зотнинг тиззаларига оёқларини кўйиб, туяга минардилар.

Имом Бухорий ривояти.

Бу Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг камтарликларига далолат қиладиган таъсирли ҳолат эди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам музаффар саркарда ва пайғамбар бўлишларига қарамай, хотини учун тиззаларини ерга қўйиши, унга камтарлик қилиши ва унга ёрдам бериши унинг обрўсига путур етказмаслигини умматига таълим бердилар.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг умматига қилган васиятларидан бири шудир: **«Огоҳ бўлинглар, хотинларга доимо яхши муносабатда бўлинглар!»**.

Имом Муслим ривояти.

Кўп хотинлилик

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўн бир аёлга уйландилар. Улар «мўъминларнинг оналари» номига мушарраф бўлдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам вафот этганларида тўккизта хотинлари бор эди. Бу муҳтарама аёллар қўлга киритган шараф ва мартабалар на қадар буюк! Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ёши катта аёлга ҳам, бева аёлга ҳам, талоқ қўйилган аёлга ҳам, заифага ҳам уйландилар. Бу хотинлар ичида Оиша онамизгина бокира эдилар.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уммаҳотул-мўъминийнга уйланиб, уларнинг барчасини бир ерга жам қилдилар ва адолат ва тақсимотда намуна бўлдилар. Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: **«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам сафарга чиқмоқчи бўлсалар хотинлари ўртасида қуръа ташлар эдилар. Кимнинг қуръаси чиқса, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уни ўзи билан бирга сафарга олиб чиқар эдилар. Ҳар бир хотини**

учун бир кеча ва кундузни белгилар эдилар».

Имом Термизий ривояти.

Анас ибн Молик розияллоху анху ривоят қилган ушбу ҳадис адолат намуналаридан бирини тасвирлайди: *«Росулulloх соллalloху алайҳи васалламнинг тўққизта хотинлари бор эди. Улар ўртасида бирга бўлишни тақсим қилсалар, биринчи хотинга тўққизинчи кунни навбат келар эди. Хотинлар ҳар оқиом навбати келган хотиннинг хонасида тўпланишар эди. Росулulloх соллalloху алайҳи васаллам Оиша розияллоху анҳонинг хонасида эдилар. Зайнаб розияллоху анҳо кириб келганида Росулulloх соллalloху алайҳи васаллам унга қўлларини узатдилар. Оиша розияллоху анҳо: «У Зайнабдир!»», дедилар, Росулulloх соллalloху алайҳи васаллам қўлларини тортиб олдилар»..*

Имом Муслим ривояти.

Пайғамбарлик нури порлаган ушбу хонадон, Аллоҳ таолонинг пайғамбарига берган тавфиқи бўлмаса, бу даражага ета олмасди.

Қаранг, Пайғамбар соллalloху алайҳи васаллам Роббисига сўзда ва амалда шукр қилмоқдалар. Росулulloх соллalloху алайҳи васаллам хотинларини ибодат қилишга рағбатлантирар, Аллоҳ таолонинг амрига итоат этиш учун уларга ёрдамчи бўлар эдилар:

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا لَّحْنُ نَزْرُقُكَ وَالْعَقِبَةُ

لِلتَّقْوَى ﴿١٣٢﴾

«Аҳли-умматингизни намоз ўқишга буюринг ва ўзингиз ҳам (намоз ўқишда) чидамли бўлинг! Биз сиздан ризқ сўрамаймиз, (билъакс) Ўзимиз сизга ризқ берурмиз. Чиройли оқибат – жаннат (аҳли) тақвоникидир». “Тоҳа” сураси, 132-оят.

Оиша розияллоху анҳо дедилар: *«Росулulloх соллalloху алайҳи васаллам (таҳажжуд) намоз(ини) ўқир, мен эса уларнинг жойларида кўндаланг бўлиб, узаниб ётар эдим. Агар витр ўқимоқчи бўлсалар, мени уйготар эдилар».*

Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари.

Росулulloх соллalloху алайҳи васаллам қиёмул-лайлга, эр ва хотиннинг бу ишда бир-бирларига ёрдамчи бўлишларига тарғиб қилдилар ва бунинг йўлини ҳам кўрсатиб бердилар.

Абу Ҳурайра розияллоху анху деди: «Росулulloх соллalloху алайҳи васаллам дедилар: *«Аллоҳ кечаси туриб намоз ўқиган ва*

хотинини уйготган, хотини ҳам намоз ўқиган, агар уйгонмаса, унинг юзига сув сепган кишига раҳм айласин. Аллоҳ кечаси туриб намоз ўқиган ва эрини уйготган, эри ҳам намоз ўқиган, агар уйгонмаса унинг юзига сув сепган хотинга раҳм айласин».

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Изоҳ. Қиёмул лайл тунда бедор бўлиб таҳажжуд ўқиш. Таҳажжуд аслида 3-13 ракаатгача бўлган тунги нафл намоз, унинг охири бир ёки уч ракат билан витр қилинади. Муслмон киши тунда туриб қодир бўлганича бу намозни адо этиши мумкин. Бу намоз икки-икки ракаатдан ўқилади. Охирида бир ёки уч ракаат билан витр қилинади.

Муслмон киши ичининг соф ва тозалигини мукамал қилиш учун ташқи кўринишига ҳам эътибор бериши унинг камолати ва динида маҳкамлигининг аломатидир.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қалби пок, бадани тоза ва хушбўй, мисвок² тутишни яхши кўрар ва бунга буюрар эдилар:

«Умматимга оғир бўлмаганида эди, уларни ҳар бир намоздан аввал мисвок қилишга буюрар эдим». Имом Аҳмад ривояти.

Хузайфа розияллоҳу анҳу деди: *«Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уйқудан уйгонганларида оғизларини мисвок билан тозалар эдилар».* Имом Муслим ривояти.

Шурайх ибн Хоний Оиша розияллоҳу анҳодан сўрадилар: *«Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уйга кирганларида нимадан бошлар эдилар?».* *«Мисвок қилиш билан», деб жавоб бердилар.* Имом Муслим ривояти.

Оила аъзоларининг қаршисига чиқиш учун тайёргарлик ва бу тозалик қандай гўзал-а!

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уйга кирар эканлар:

بِسْمِ اللَّهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا وَعَلَى اللَّهِ رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا

«Аллоҳнинг исми билан кирдик ва Аллоҳнинг исми билан чиқдик ва Роббимиз Аллоҳга таввакул қилдик», дер сўнгра уйда турганларга салом берар эдилар. Имом Муслим ривояти.

Муслмон дўстим, уйингизга озода ҳолатда, салом билан кириб,

² - Мисвок чўлларда ўсадиган ароқ (arok) дарахтининг илдизидан қаламча қилиб қирқиб олиниб, бир томонини мўйқаламга ўхшатиб учланади ва тиш тозалашда ишлатилади. Унинг таъми аччиқ ва ўзига хос бўйи бўлгани учун оғиз ҳидини яхши олади.

оила аъзоларингизни бахтиёр қилинг! Буни уларни маломат қилиш, дашном бериш ва айблашга алиштирганлардан бўлманг!

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳазиллари

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уммати, қўшини, саркардарлари, оила аъзолари, гоҳида ваҳий, гоҳида эса ибодат ташвишида бўлар эдилар. У зот учун булардан бошқа ташвишлар ҳам кам эмасди. Булар катта ишлар бўлгани учун ҳар қандай инсонни ҳаёт талабларига тўла жавоб бериш ва уларга руҳни ато этишдан ожиз қилиб қўяди. Бироқ, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳақдорларнинг ҳар бирига ўз ҳақини бердилар ва бирисининг ҳисобига бошқасига зарар бермадилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ишлари кўп бўлишига қарамай, қалбида болалар учун ҳам бир ўрин ажратдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам катталар билан ҳазиллашганларидек, баъзида болаларни эркалатиб, улар билан ҳазиллашар, уларнинг қалбига яқин бўлиб, унга севинч киритар эдилар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу деди: *«Саҳобалар: «Ё Росулulloҳ, сиз бизга ҳазил қиляпсизми?!», деганларида Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ҳа, бироқ, мен фақат ҳақиқатни айтаман», дедилар».* Имом Аҳмад ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳазилларидан бири Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу ривоят қилган ушбу ҳадисдир:

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам унга: «Ҳой, икки кулоқли!», деб хитоб қилдилар». Имом Абу Довуд ривояти.

Анас розияллоҳу анҳу деди: *«Умму Сулаймнинг Абу Умайр, деган ўгли бор эди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уларникига келган пайтларида кўпинча ҳазиллашар эдилар. Кунларнинг бирида Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам уларникига кирдилар ва у билан ҳазиллашмоқчи бўлдилар, боланинг маҳзун эканини кўрдилар-да: «Абу Умайрга нима бўлди, хафага ўхшайди?», дедилар. “Эй Росулulloҳ, унинг ўйнайдиган қушчаси ўлиб қолди”, дедилар. Шундан кейин: «Ё Або Умайр, мо фаъалан-нуғайр (яъни, эй Абу Умайр, қушча нима қилди)», деб хитоб қила бошладилар».*

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам катталар билан ҳам

ҳазиллашар эдилар. У ҳазилларидан бирини Анас розияллоху анху куйидагича ривоят қилади: *«Зоҳир ибн Ҳаром исмли аъробий бор эди. Уни пачақ бўлсада, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам яхши кўрар эдилар. Кунларнинг бирида Зоҳир матоларини сотар экан, орқасидан Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам келдилар-да, уни маҳкам қучоқлаб олдилар. Зоҳир қучоқлаган одамнинг ким эканини кўролмас эди. Шунинг учун ҳам «Кўйиб юбор, кимсан?», деди. Бошини буриб қарагач, у Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам эканлигини билди ва орқасини Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг кўкраklarига яна ҳам ёпиштира бошлади. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам бўлсалар: «Бу қулни ким сотиб олади?», дердилар. Зоҳир: «Ё Росулulloҳ, Аллоҳ номига онт ичиб айтаманки, агар мени сотмоқчи бўлсангиз мен бу бозорда касодман!», деди. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Лекин сен Аллоҳнинг ҳузурнда қимматлисан!», дедилар.* Имом Аҳмад ривояти.

Бу муомала Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг олийжаноблиги ва олийҳимматлигининг нишонасидир.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам ўз оила аъзолари ва атрофдагилар билан очик бўлишларига қарамай, у зотнинг кулишлари табассумдан нарига ўтмас эди. Оиша розияллоху анҳо дедилар: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламни танглайлари кўринадиган даражада (оғизларини) очиб кулганларини кўрмадим. Балки, табассум қилар эдилар».*

Муттафақун алайҳи.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам очик юзли ва гўзал муомалали бўлишларига қарамай, Аллоҳ ҳаром қилган амаллар содир бўлган пайт юзлари (ғазабдан) ўзгарар эди.

Оиша розияллоху анҳо дедилар: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам сафардан қайтдилар. Мен токчамни расмлар чизилган бир парда-латта билан тўсиб қўйган эдим. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам уни кўрганлари он йиртиб ташладилар ва юзлари қизариб: «Ҳой Оиша, Қиёмат куннда одамларнинг энг ашаддий азобга гирифторм бўладиганлари Аллоҳнинг махлуқотларига ўхшаган нарсаларни яратмоқчи бўлган кимсалардир», дедилар.*

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Бу ҳадис жонзотлар тасвирланган суратларнинг уйларда

сақланишини ҳаром қилмоқда. Хусусан, деворларга суратлар осииш, уйнинг бурчакларига, токчаларга ёки хонлар устига хайкалларни қўйиш қаттиқ ҳаромдир. Бундан ташқари, булар гуноҳ бўлиши билан бирга, раҳмат фаришталарининг уйга киришига тўсқинлик қилади.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйқуси

Убай розияллоҳу анҳу Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан ушбу ҳадисни ривоят қилди: *«Сизлардан бирингиз ўрнига ётса, кийимининг бир тарафи билан жойини (супурганнамо) қоқсин, сўнгра, «Бисмиллаҳ», десин. Чунки у, ўздан аввал жойига кириб олган нарсаларни билмайди. Агар ётмоқчи бўлса, ўнг тарафига ёнбошласин ва:*

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي، بِكَ وَضَعْتُ جَنِي وَ بِكَ أَرْفَعُهُ. إِنَّ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَأَغْفِرْ

لَهَا وَ إِن أَرْسَلْتَهَا فَأَحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ

«Аллоҳим, мен Сени мушириклар сифатлаётган сифатлардан поклайман! Роббим, Сенинг ёрдаминг билан ёнбошладим ва Сенинг ёрдаминг билан (бошимни) кўтараман. Агар менинг руҳимни олсанг, уни кечир! Агар руҳимни қўйиб юборсанг, уни солиҳ бандаларингни ҳимоя қилгандек (Ўз паноҳингда) сақла!», деб айтсин».

Имом Муслим ривояти.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳар бир мусулмон эркак ва аёлга қилган тавсияси куйидагича эди: *«Жойингга ётмоқчи бўлсанг намозга қилганингдек таҳорат қил ва ўнг тарафингга ёнбошла!».*

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳар кеча ўринларида ётар эканлар икки кафтларини бирлаштириб «Кул ҳувАллоҳу аҳад», «Кул аузу бироббил фалақ», «Кул аузу бироббиннас» сураларини ўқиб дам солар, кейин кафтларини бошларидан бошлаб, баданларидан қўллари етган ергача, олд тарафларига уч марта сурар эдилар».*

Имом Бухорий ривояти.

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу деди: *«Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўринларига ётар экан: «Бизни едирган, ичирган, бизга кифоя қилиб, жой берган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин. Қанча – қанча инсонлар борки, уларнинг кифоя*

қилувчилари ва жой берувчилари йўқдир», дер эдилар.

Имом Муслим ривояти.

Абу Қатода розияллоху анху деди: **«Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам кечалари ухлаганларида ўнг тарафига ёнбошлар, тонгдан аввал ухлаганларида эса тирсақларини кўйиб, кафтларига бошларини кўяр эдилар».**

Имом Муслим ривояти.

Севимли дўстим, Аллох таолонинг бизга инъом этган неъматлари ичида пайғамбарларнинг саййиди ва охиргиси, яралмишларнинг энг афзали бўлган пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг ётган тўшақлари ҳақида ўйлаб кўринг!

Оиша розияллоху анҳо деди: **«Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам ётган тўшақ, хурмо япроқлари тўлдирилган тери эди».**

Имом Муслим ривояти.

Саҳобаларнинг бир гуруҳи Росуллох соллаллоху алайҳи васалламнинг ҳузурига кирди. Умар розияллоху анху ҳам кириб келдилар. Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам бурилдилар, шунда Умар розияллоху анху Росуллох соллаллоху алайҳи васалламнинг биқинларидаги бўйра изларига кўзи тушиб йиғлади. Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам: **«Ҳой Умар, нега йиғлаяпсиз?»**, деб савол берганларида, Умар розияллоху анху: **«Аллох номига онт ичиб айтаман-ки, Кисро ва Қайсарлар дунё ичида сузиб юрибдилар. Сиз бўлсангиз бу ҳолатдасиз»**, деди. Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам: **«Улар учун дунё, Биз учун охират бўлишига рози эмасмисиз?!»**, дедилар. Умар розияллоху анху: **«Ҳа, (розиман)»**, деганида Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам: **«Албатта шундай бўлади!»**, дедилар.

Имом Аҳмад ривояти.

Қиёмул лайл. Тунги ибодат

Тун Мадинага бостириб келиб уни ўз зулмати билан қамраб оларди, бироқ Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам намоз ва Аллохнинг зикри билан кечани ёритиб, таҳажжуд намозларини ўқир, Еру Осмонлар Роббисига муножатлар қилиб, ишларнинг калити кўлида бўлган зот – Яратувчисининг амрига итоат этиб дуолар қилар эди:

يَا أَيُّهَا الْمَزْمَلُ ﴿١﴾ قُمْ أَلَيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾ نَصَّفَهُ أَوْ أَنْقَصَ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿٣﴾ أَوْ

رَدَّ عَلَيْهِ وَرَتَّلَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً ﴿١٠﴾

«Эй (кийимларига) ўралиб олган зот, кечаси (бедор бўлиб, намозда) туринг! Фақат озгина – унинг (кечанинг) ярмида (ухлаб ором олинг) ёки (уйқуни кечанинг) ярмидан ҳам бир оз камайтиринг, ёхуд унга (бир оз) зиёда қилинг (яъни, кечанинг ярмидан кўпроғида ухлаб, истироҳат қилинг) ва Қуръонни тартил билан (яъни, дона-дона қилиб) тиловат қилинг!»

“Муззаммил” сураси, 1-4-оятлар.

Абу Ҳурайра розияллоху анху деди: *«Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам (кечалари ўринларидан) туриб намоз ўқирдилар, ҳатто оёқлари шишиб кетарди. У зотга «Ё Росулуллоҳ, Аллоҳ сизнинг аввалги ва кейинги гуноҳларингизни кечирган бўлса ҳам шундай қиласизми?!», дейилса: «Миннатдор банда бўлмайинми?!», деб жавоб берар эдилар».*

Имом Ибн Можа ривояти.

Асвад ибн Зайд айтди: *«Мен Оиша розияллоху анҳодан: «Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг тунги намозлари ҳақида сўрадим. Оиша розияллоху анҳо шундай дедилар: «Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам кечанинг аввалида ухлар, кейин намозга турардилар. Саҳар вақти бўлганда витр ўқирдилар, кейин жойларига келардилар. Агар хотинларига эҳтиёжлари бўлса, уларга яқинлик қилар, азонни эшитсалар ўрниларида сакраб турар, жунуб бўлсалар гусл қилиб, бўлмаса таҳорат олиб, кейин намозга чиқар эдилар».*

Имом Насоий ва Аҳмад ривояти.

Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг тунги намозлари ўта хайратомуз-ки, у бизни унинг узунлиги ҳақида фикрлашимиз ҳамда уни ўзимизга намуна қилиб олишимизга ундайди!

Абу Абдуллоҳ Ҳузайфа ибнул-Ямон розияллоху анху деди: *«Мен кечаларнинг бирида Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам билан бирга намоз ўқидим. У зот Бақара сурасини бошладилар. Мен: «Юзинчи оятдан сўнгра рукуъ қиладилар», деб ўйладим. Бироқ, ундан ўтиб кетдилар. Мен: «Бақара сурасини бир ракатда ўқир эканлар-да?», деб ўйладим. Бироқ, давом этиб, “Оли Имрон” сурасини бошладилар, уни ҳам ўқиб тугатдилар. Мен: «Энди рукуъ қилсалар керак», деб ўйладим. Кейин “Нисо” сурасини бошладилар ва ўқиб тугатдилар. У зот*

ҳар бир ҳарфни дона-дона талаффуз қилар, тасбех зикр қилинган оятдан ўтсалар тасбиҳ айтар, сўраш бор жойда сўрар, паноҳ сўраш бош жойда паноҳ сўрар эдилар. Кейин рукуъ қилдилар ва: «Субҳана роббиял – азийм» (Буюк роббимни мушириклар сифатлаётган ёмон-ноқис сифатлардан поклайман)», дея бошладилар. Рукуъларининг узунлиги қиёмларига яқин миқдорда бўлди. Кейин: «СамиАллоху лиман ҳамидах. Роббана лакал-ҳамд» (Аллоҳ ўзига ҳамд айтганларни эшитади. Роббимиз, Сенга ҳамдлар бўлсин!)», дедилар. Кейин рукуъларига яқин миқдорда, узоқ туриб қолдилар. Кейин сажда қилдилар ва: «Субҳана роббиял-аъло» (Олий Роббимни мушириклар сифатлаётган ёмон сифатлардан поклайман)», дедилар. Саждалари ҳам (узунликда) қиёмларига яқин эди».

Имом Муслим ривояти.

Бомдоддан сўнг

Мадина кечасининг сокинлиги тугаб, тонг ёриша бошлаган пайтда, масжидда бомдод намози жамоат билан ўқилгандан сўнг Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам куёш чиққунига қадар Аллоҳнинг зикри билан машғул бўлар эдилар. Кейин икки ракаат намоз ўқир эдилар. Жобир ибн Самура розияллоҳу анху деди:

«Пайгамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам бомдод намозини ўқиганларидан сўнг намозгоҳларида куёш чиққунига қадар ўтирар эдилар».

Имом Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бу буюк суннатни қилишга рағбатлантириб, ундаги ажру-савобларни эслатдилар. Анас розияллоҳу анху деди: *«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Бомдодни жамот билан ўқиган, кейин куёш чиққунига қадар Аллоҳни ёд қилиб ўтирган сўнгра икки ракаат намоз ўқиган одамга бир ҳаж ва бир умра савоби тўла, тўла, тўла қилиб берилади», дедилар.*

Имом Термизий ривояти.

Чошгоҳ намози

Кун яримлаб, куёшнинг ҳарорати кўтарилди, куйдирувчи гармсел юзга урила бошлади. Бу чошгоҳ вақтидир. Бу — ҳаракат ва эҳтиёжларни қондириш маҳали. Пайғамбарлик масъулияти, вакиллар билан учрашиш, саҳобаларга таълим бериш ва оила аъзоларининг ҳақларини адо этиш каби оғир юкларни

кўтаришларига қарамай, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Аллоҳ таолога ибодат қилар эдилар.

Муоз розияллоҳу анҳу Оиша розияллоҳу анҳога: *«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам чошгоҳ намозини ўқирмидилар?»*, деб сўраганида: *«Ҳа, тўрт ракаат ва ундан зиёда Аллоҳ хоҳлаганича ўқир эдилар»*, деб жавоб бердилар.

Имом Муслим ривояти.

Чошгоҳ намозини ўқишни Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам васият қилган эдилар. Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу деди: *«Халилим соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳар ойда уч кун рўза тутиш, икки ракаат чошгоҳ намозини ҳамда ухлашдан аввал витр намозини ўқишни менга васият қилдилар»*.

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Нафл намозларини уйда ўқиш

Ушбу хонадон иймон билан обод, зикру ибодат билан лиммолим эди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бизнинг хонадонимиз ҳам шундай бўлиши кераклигини таъкидлаб, куйидаги васиятни қилдилар: *«Уйингизда ҳам намоз ўқинглар! Уйингизни қабристон қилиб олманглар!»*.

Имом Бухорий ривояти.

Ибн Қоййим роҳимаҳуллоҳ деди: *«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам барча суннат намозларини ва бирор сабабга боғлиқ бўлмаган нафл намозларининг барчасини, хусусан шом намозининг суннатини уйларида ўқир эдилар. У зот суннат намозларни масжидда ўқиганлари ривоят қилинмаган. Нафл намозларни уйда ўқишнинг фойдалари бор, улар: Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларига эргашиш, хотинлар ва болаларга намоз ўқишни ўргатиш, шайтонларнинг намоз ва зикрлар сабабли уйдан қувилиши, амалнинг риёдан узоқ ва ихлосли бўлишидир»*.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг йиғилари

Эркак ва аёлларнинг кўпи йиғлайди! Бирок, йиғи қандай ва ким учун бўлиши керак! Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам хоҳласалар дунёни қўлларига олишлари мумкин бўлган, жаннат олдида ва ўзлари жаннатнинг энг олий мақомида бўлишларига

карамай йиғлар эдилар! Ҳа, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам йиғлар эдилар! Бирок, бу йиғи обидлар йиғиси эди. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам намозда Роббисига муножат қилар ёки Қуръон тиловатини тинглар экан йиғлар эдилар! Бу йиғи қалбнинг юмшоқлиги, юракнинг софлиги, Аллоҳнинг азаматини билиш ва Аллоҳ таолодан қўрқиш сабабли эди.

Муторриф ибн Абдуллоҳ отасидан шу ривоятни қилади: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг намоз ўқиётганларини кўрдим. Йиғлаганлари сабабли ичларидан қозоннинг қайнаши сингари товуш келар эди».*

Имом Аҳмад ривояти.

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам менга: «Менга (Қуръон) ўқиб беринг!», дедилар. Мен: «Ё Росулulloҳ, Қуръон сизга нозил бўлган бўлса-ю, мен сизга тиловат қилиб бераманми?», дедим. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Мен Қуръонни бошқалардан тинглашни яхши кўраман», дедилар. Мен “Нисо” сурасини ҳатто: «Ва сизни уларнинг устига гувоҳ қилиб олиб келсак», оятига етганимда қарасам, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг кўзларидан ёш қуйилаётган экан».*

Имом Бухорий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг сочлари ҳамда муборак соқолларидаги ўн саккизтага яқин оқ мўйлар ҳақида фикр юритиб кўринг. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам бу оқ тукларнинг сабабини муборак тиллари билан қандай баён қилганига бир кулоқ тутинг. Абу Бакр розияллоҳу анҳу:

«Ё Росулulloҳ, соч-соқолларингизга оқ тушибди-ку?!», деди. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Ме(нинг соч-соқолим)ни «Худ», «Воқеъа», «Вал-мурсалат», «Амма ятасаалун», ва «Изаиш-шамсу куввират» суралари оқарттирди», дедилар.

Имом Термизий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг тавозеълари

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам одамларнинг энг гўзал хулқиси ва энг кадрлиси бўлиб, Оиша розияллоҳу анҳо айтганларидек: «Хулқлари Қуръон эди». Имом Аҳмад ривояти.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: *«Мен гўзал ахлоқларни мукамал қилиш учун юборилдим»*, дедилар.

Имом Аҳмад ривояти.

Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анху деди: *«Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Мени масиҳийлар Ийсо ибн Марямни улуғлаганларидек улуғламанглар! Балки, Аллоҳнинг бандаси ва Росули, деб айтинглар»*, дедилар.

Имом Абу Довуд ривояти.

Анас розияллоҳу анху деди: *«Бир киши: «Ё Росулуллоҳ, эй яхшимиз, яхшимизнинг ўгли, эй саййидимиз, саййидимизнинг ўгли», деб хитоб қилди. Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Эй одамлар, сизлар менга тўғри гапираверинглар, шайтон сизларни адаштирмасин! Мен — Аллоҳнинг бандаси ва Росули бўлган Муҳаммад ибн Абдуллоҳман. Сизлар мени Аллоҳ қўйган мақомдан юқори мақомга қўйишингизни хоҳламайман»*, дедилар.

Имом Аҳмад ривояти.

Баъзи одамлар Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламни хаддан зиёд улуғлайдилар ва у зотнинг ғайб ишларини билади, зарар ва фойда етказди, муҳтожларнинг эҳтиёжини, касалларнинг шифосини берадилар, деб эътиқод қилишади. Аллоҳ таоло бу тушунчани бутунлай рад этиб шундай деди:

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۗ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ

لَأَسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ ۗ ...

«Айтинг: “Мен ўзимга ҳам бирон фойда ёки зиён етказишга эга эмасман. Магар Аллоҳ хоҳлаган ишгина бўлур. Агар ғайбни билганимда эди, яхши амалларни кўпайтирган бўлур эдим ва менга бирон ёмонлик – зиён етмаган бўлур эди...”».

“Аъроф” сураси, 188-оятдан.

Барча одамлар ичида энг афзал бўлган Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам Роббиси олдида синик бўлган одамларнинг боши эдилар.

Анас ибн Молик розияллоҳу анху дедилар: *«Саҳобалар учун Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан кўра севимлироқ бошқа одам йўқ эди. Шундай бўлсада, ёқтирмасликларини билганлари учун, у зотни кўрганларида ўринларидан турмас эдилар»*.

Имом Аҳмад ривояти.

Сиз ўта камтарлик ва нодир гўзал хулқ билан бир бечора аёлга ишлари кўп бўлишига қарамай вақт ажратган Ислом умматининг пайғамбарига бир назар ташланг!

Анас ибн Молик розияллоху анху деди: *«Бир хотин Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг хузурига келиб: «Сизга эҳтиёжим бор», деди. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Мадинанинг кўчаларидан хоҳлаганингда ўтир, мен сен билан бирга ўтир (иб эҳтиёжингга қулоқ тут) аман», дедилар».*

Имом Абу Довуд ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам камтарларнинг камтари эдилар. Абу Ҳурайра розияллоху анху деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам дедилар: **Агар мени (қўйининг) қўли ёки оёғи (ни ейиш) учун чақирсалар бораман. Агар менга (қўй) оёғи ёки қўли совға қилинса, қабул қиламан**», дедилар».*

Имом Бухорий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг ҳадислари ҳар бир асрда мутакаббирлар учун, уларнинг кибру ҳаволари ва гердайишлари олдида тўсик ва қайтарувчи бўлиб қолади!

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоху анху Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламдан ушбу ҳадисни ривоят қилади: *«Қалбида заррача кибри бўлган одам жаннатга кирмайди».*

Имом Муслим ривояти.

Кибр, гарчи у заррача бўлса ҳам – Аллоҳ сақласин – жаҳаннамга олиб борадиган йўлдир. Қаранг, Аллоҳ таоло гердайиб юрган мутакаббирни қандай жазолади, унга ғазабини тушириб, қандай азоблар билан азоблади!

Абу Ҳурайра розияллоху анху деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам дедилар: **«Бир одам чиройли кийимни кийиб олиб, ўзидан ўзи хурсанд бўлиб, сочлари таралган ва гердайиб юриб кетаётган эди, баногоҳ, Аллоҳ уни Ерга юттирди. У Қиёмат кунигача ернинг тубига қараб тушиб бораверади».***

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг хизматкори

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам бечора ва заиф хизматкорни қилган иши ёки заифлигига қараб эмас, балки дини ва таквосига қараб ўзига лойиқ мақомга қўйдилар. Росулulloҳ

соллаллоху алайҳи васаллам хизматкор ва мардикорлар ҳақида шундай дедилар: **«Улар сизларнинг биродарларингиздир. Аллоҳ таоло уларни сизларнинг қўл остингизда қилиб қўйди. Уларга еган нарсаларингиздан едирингиз, кийган нарсаларингиздан кийдирингиз ва оғир бўлган нарсаларни уларга юклагангиз! Агар оғир нарсаларни юклагангиз ёрдам берингиз».**

Имом Муслим ривояти.

Сиз ўз хожаси ҳақида ҳайратомуз сўзлар, мақбул гувоҳлик ва мактовларни ҳикоя қилиб берувчи хизматкорнинг ушбу сўзлари ҳақида тафаккур қилиб кўринг! Сиз биронта хизматкорнинг ўз хожасига Росулulloҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг хизматкори айтгани каби мактовни айтганини эшитганмисиз?!

Анас ибн Молик дейди: **«Мен Росулulloҳ соллаллоху алайҳи васалламга ўн йил хизмат қилдим, у зот менга бирон марта «уф», демадилар, биронта қилган ишим учун: «Нега бундай қилдинг!»», қилмаган ишим учун: «Нега бундай қилмадинг!»», демадилар».**

Имом Муслим ривояти.

Тўла ўн йил, кунлар ёки ойлар эмас, балки, қувонч ва қайғу, ғазаб ва маҳзунлик, руҳий изтироб ва ўзгариш, камбағаллик ва бойлик билан ўтган узоқ умр давомида у зотга ота-онам фидо бўлсин, хизматкорини жеркимади, балки, уни тақдирларди, қалбига таскин бериб, унинг ва оиласининг эҳтиёжларини қондирарди ҳамда уларнинг ҳаққига хайрли дуолар қиларди!!

Анас розияллоху анҳу деди: **«Онам: «Ё Росулulloҳ, хизматкорингиз ҳақида дуо қилинг!», деди. Росулulloҳ соллаллоху алайҳи васаллам: «Аллоҳим, унга бойлик ва фарзандларини сероб қил ва унга берган нарсаларингда барака ато эт!»», дедилар».**

Имом Бухорий ривояти.

Росулulloҳ соллаллоху алайҳи васаллам шижоатли бўлишларига қарамай, ҳақли ўринлардагина хўрлаганлар ва урганлар. Қўл остидаги хотинлари ва хизматкорларидан иборат заифларга ҳеч қачон қаттиқлик қилмаганлар!

Оиша розияллоху анҳо деди: **«Росулulloҳ соллаллоху алайҳи васаллам қўллари билан на бир хизматкорни ва на бир хотинни урмадилар, магар Аллоҳ йўлида жиҳод қилганларидагина (душманларни) урдилар».**

Имом Муслим ривояти.

Ана, уммулмўминийн Оиша розияллоху анҳо яралмишларнинг афзали ва одамларнинг сарвари Росулulloҳ соллаллоху алайҳи

васаллам учун яна бир бор гувоҳлик бермоқда. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг гўзал ҳаёти ҳақида кўп гапиришган. Ҳатто, Қурайш кофирлари ҳам у зотга яхши гувоҳлик берган эдилар.

Оиша розияллоҳу анҳо: *«Мен Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзига қилинган зулм учун, модомики, Аллоҳнинг ҳаромларини қилиш билан бўлмас экан, бирор бир кимсадан ўч олганларини кўрмадим. Агар Аллоҳнинг ҳаромлари қилинган бўлса, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан кўра газаблроқ одам йўқ эди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга икки ишни танлаш ихтиёри берилса, модомики гуноҳ бўлмас экан, қулайини танлар эдилар».*

Имом Бухорий ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мулоийм ва оғир-босиқ бўлишга даъват этар ва: *«Аллоҳ ҳалимдир ва ҳар бир ишда ҳалимликни яхши кўради»*, дер эдилар».

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Совға ва меҳмон

Ҳиссий қувончга бўлган эҳтиёж ва истаклар жамият, оила ва хонадонда доимо мавжуддир. Қалбларни бир бирига яқинлаштирадиган ва улардаги гина-кудуратларни эритиб юборадиган нарсалардан бири — совғадир!!

Оиша розияллоҳу анҳо: *«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам совғаларни қабул қилар ва унга муносиб мукофотлар берар эдилар»*, деди (Имом Бухорий ривояти). Зеро, совға бериш ва миннатдорчилик изҳор этиш, қалб саховати ва юрак тозалигининг нишонасидир.

Саховат — набийлар ва росулларнинг ахлоқидан бири бўлиб, пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам бу борада ҳаммадан пешқадам эдилар. Ахир қуйидаги сўзларни айтган у зот эмасми?!

«Ким Аллоҳ ва охират кунига иймон келтирган бўлса, меҳмонини сийласин. Меҳмонни сийлаш ҳаққи бир кеча-ю, бир кундуздир. Меҳмондорчилик уч кундир. Ундан кейингилари садақадир. Мезбонга оғирлик бўлгунича қадар қолиш меҳмон учун ҳалол эмасдир».

Имом Бухорий ривояти.

Аллоҳ номига онт ичиб айтаманки, тоғлар, чўллар, Ҳижоз ва Араб ярим ороли, ҳатто бутун дунё Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи

васаллам каби олий ахлоқли ва олижаноб биронтасини кўрмади. Хурматли китобхон, Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг, ота-онам унга фидо бўлсин, биз учун ўта ибратли ҳолатларидан бирини кўриш учун тайёр бўлинг!!

Саҳл ибн Саъд розияллоҳу анху деди: *«Бир хотин Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга чопон келтириб: «Буни сизга кийдираман, деб ўз кўлларим билан тўқидим», деди. Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам унга муҳтож бўлган ҳолларида олдилар. Бизнинг олдимизга уни лунгу шаклида ўраб чиқдилар. Бир одам: «Бу жуда ҳам чиройли экан. Уни менга беринг», деди. Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Майли», дедилар ва бир оз ўтиргач уйига қайтдилар, тўнни тахлаб, уни ҳалиги одамга жўнатдилар. Саҳобалар у одамга: «Яхши иш қилмадинг! Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам муҳтож бўлганлари учун кийган эдилар, сен бўлсанг уни сўраб ўтирибсан, биласанки у зот сўраган одамнинг кўлини бўш қайтармайдилар», дедилар. У одам: «Аллоҳ номига онт ичиб айтаманки, мен у кийимни кийиш учун эмас, кафанлик қилиш учун сўрадим», деди.*

Саҳл айтади: *«Ҳақиқатан ҳам, у кийим ўша одамга кафан қилинди».*

Имом Бухорий ривояти.

Сиз Аллоҳ таоло саралаб олган ва ўзи тарбиялаган ва намуна қилган зотнинг хулқидан ҳайратланманг! Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам саховат бобида ҳайратомуз ишларни қилдилар. Ҳаким ибн Ҳизом розияллоҳу анху деди: *«Мен Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан сўрадим, бердилар. Яна сўрадим, бердилар. Яна сўрадим, бердилар кейин: «Эй Ҳаким, бу мол яшил ва шириндир! Уни қалб саховати билан олган одамга баракали қилинади. Нафс очкўзлиги билан олган кишига эса баракали қилинмайди. Унинг мисоли ейди-ю бироқ, тўймайдиган одамга ўхшайди. Юқори қўл қуйи қўлдан яхишироқдир».*

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Жобир розияллоҳу анху деди: *«Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан бирон нарса сўралса, ҳеч қачон «Йўқ», деб айтмадилар».*

Имом Бухорий ривояти.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қўлларидаги мисли кўрилмаган бу саховат ва олийжаноблик билан бирга, у зотнинг қалбларидаги самимийлик, содиқ муҳаббат ва чиройли муомалаларининг ҳам мисли йўқ эди. У зотнинг бирга ўтирган ҳар

бир кишига табассум қилиш ва яқин тутиш одатлари бор эди. Бу билан ҳар ким ўзини Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга энг сеvimли кишиман, деб ўйлар эди.

Жарир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳу деди: **«Исломи қабул қилганимдан бери, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан мени қабул қилишдан бош тортмадилар. У зотга дуч келсам, доимо табассум билан кутиб олар эдилар».**

Имом Бухорий ривояти.

Шоҳидларнинг сифатлашида сиз учун кифоя ва ибрат бордир.

Абдуллоҳ ибн Ҳорис: **«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан кўра сертабассум бошқа бировни кўрмадим», деди.**

Имом Термизий ривояти.

Sevimли дўстим, сиз бундан нега ҳайратланасиз? Ҳолбуки Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: **«Дўстингиз юзига қилган табассумингиз — садақа»,** деган бўлсалар!

Имом Термизий ривояти.

Хизматкори Анас розияллоҳу анҳу Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдаги сифатларни шундай таърифладики, у сифатлар бир одамда эмас, ҳатто бир неча одамда ҳам жам бўлмайди: **«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўта илтифотли зот эдилар. Эҳтиёжини сўраган ҳар бир одамга кулоқ солар, у одам бурилиб кетмағунича ўғирилмас эдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қўлларини олмоқчи бўлган ҳар кимсага қўлларини узатар, қўл берган одам қўлини бўшатмағунича қўлларини тортиб олмас эдилар».**

Абу Наъим «Далоил» китобида нақл қилди.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам эҳсонли ва хушмуомала мезбон бўлишларига қарамай, гуноҳ ишларни кўриб қолсалар қайтарар ва унинг бўлишига рози бўлмас эдилар.

Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳу деди: **«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бир кишининг қўлида тилло узукни кўриб қолдилар, уни (унинг бармоқларидан) чиқариб отиб юбордилар ва: «Сизлардан бирингиз жаҳаннам чўғини олиб, уни бармоғига тақиб оладими-я?!» — дедилар».**

Имом Муслим ривояти.

Болаларга шафқат

Тошбағир инсонлар меҳрибонликни билмайди. Уларнинг

қалбида меҳрнинг асари ҳам йўқдир! Улар қаттиқ тошга ўхшаб, на бера оладилар ва на ола оладилар. Улар энг оддий инсоний туйғу ва ҳиссиётлардан ҳам маҳрумдир. Аммо Аллоҳ таоло юмшоқ қалб ва жўшган меҳр берган кимсалар — намунали ва меҳрибон қалб соҳибидирлар-ки, уларни раҳмат ўраб, туйғулар ҳаракатлантиради!

Анас розияллоху анху деди: *«Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам ўғиллари Иброҳимни қўлларига олиб ўндилар ва ҳидладилар».* Имом Бухорий ривояти.

Бу меҳр Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг яқинларигагина хос эмас, балки, барча мусулмонларнинг фарзандлари учун эди.

Жаъфар розияллоху анхунинг хотини Асмо бинти Умайс шундай деди: *«Менинг олдимга Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам кирдилар ва Жаъфарнинг болаларини чақирдилар. У зот уларни бағирларига босиб, ҳидлар ва кўзларидан ёш қуйилар эди. Мен: «Жаъфарга бирон нарса бўлдими?», деб сўрасам: «Ҳа, у бугун ҳалок бўлди», дедилар. Барчамиз йиглай бошладик. Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам қайтиб кетдилар ва аҳлига: «Жаъфар хонадонига таом тайёрланглар! Чунки, уларнинг бошига машғул қиладиган нарса келди», дедилар».*

Ибн Саъд, имом Термизий ва Ибн Можа ривояти.

Болаларининг ўлими сабабли кўз ёшлари келган пайтда Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламга Саъд ибн Убода розияллоху анху: *«Ё Росулуллоҳ, бу нимаси?», деганида, Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам: «Бу — Аллоҳ таоло бандаларининг қалбига қўйган раҳм-шафқат. Дарҳақиқат, Аллоҳ бандалари ичидан раҳмлиларигагина раҳм қилади», дедилар.*

Имом Бухорий ривояти.

Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг кўзлари ўғиллари Иброҳимнинг вафоти сабабли ёш тўққанида Абдууроҳман бин Авф розияллоху анху: *«Ё Росулуллоҳ, сиз-а?!», деб савол берганида: «Эй Авфнинг ўғли, бу – раҳматдир», деб жавоб бердилар ва шуни қўшимча қилдилар: «Кўз ёш тўқади, қалб қайгуради, биз фақат Роббимизни рози қиладиган сўзларни айтамыз. Эй Иброҳим, Биз сендан ажралганимиз учун қайғудамиз».*

Имом Бухорий ривояти.

Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг буюк хулқи намуна олиш ва у зотнинг изидан кетишимизга чақирмоқда. Зеро, биз бу

асрда болаларга бўлган шафқат ва уларни ўз мақомига қўйишни унутдик. Ахир улар эртанинг оталари, умматнинг кишилари ва кутилган тонгги эмасми?! Биздаги жаҳолат, калтафаҳмлик ва кибр шу даражага етиб бордики, болаларнинг қалбларини очадиган калитни йўқотдик! Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг калити эса қўли ва тилидадир. У зот болаларни севишлари, қадрлашлари ва уларни баланд мартабага қўйганларини кўрмадингизми?!

Анас розияллоҳу анҳу болалар олдидан ўтар экан, уларга салом берар ва: «Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам шундай қилар эдилар», дер эди. Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Табиийки, болаларнинг ўзига хос қийинчиликлари ва тўполонлари бўлар, бироқ Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам уларни жеркимас, сўкмас ва уларга дашном бермас, балки уларга хотиржамлик ва мулойимлик билан муомала қилар эдилар.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг ҳузурига болалар олиб келинар, Росулulloҳ уларнинг ҳаққига дуо қилар эдилар. Бир болани олиб келганларида у Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг кийимларини «хўл» қилди. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам сув олиб келишни буюрдилар ва у сувни «хўллик» устидан қўйдилар. Бироқ, «хўллик»ни (сиқиб) ювмадилар».*

Имом Бухорий ривояти.

Хурматли китобхон, сиз Пайғамбарнинг уйида ўтирар экансиз, болаларингизни эркалаш, ўғилларингиз билан ҳазиллашиш ва уларнинг кулгилари ва ширин сўзларини эшитиш хаёлингизга келмадими?! Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам буларнинг ҳаммасини қилар эдилар! Ота-онам Унга фидо бўлсин!

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Ҳасан ибн Алиёга тилини чиқарар, бола уни қизиллигини кўриб кулар эди».* Албоний ривояти.

Анас розияллоҳу анҳу деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Умму Саламнинг қизи Зайнабни эркалатар эканлар: «Зайнабча, Зайнабча», деб бир неча марта такрорладилар».*

Албоний ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг болаларга бўлган шафқати шу даражада эдики, ибодат асносида қизлари Зайнабнинг қизи Умомани кўтариб намоз ўқир, сажда қилмоқчи бўлсалар, ерга

кўяр эдилар.

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Махмуд ибн Рабиъ розияллоху анху деди: *«Мен беш ёшда эдим. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг ҳовлимиздаги қудуқдан челақда сув олиб, юзимга бир ҳовуч сепганларини хотирлайман».*

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам катта-ю, кичикка таълим берар эдилар. Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоху анху деди:

«Кунларнинг бирида Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам билан уловга мингашиб кетаётган эдим (менга): «Ҳой бола, мен сенга шу сўзларни ўргатаман: Аллоҳни ёдингда тут, сени сақлайди, Аллоҳни ёдингда тут, Уни олдингда кўрасан, (эхтиёжсингни) сўрасанг Аллоҳдан сўра, ёрдам сўрасанг Аллоҳдан сўра!»

Имом Термизий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг муборак шамоиллари ва уфурган сийратларининг баъзиси билан яшагандан сўнг, шояд биз ҳам улар билан қалбларни тирилтирсак ва улар ортидан юриб ҳаётда бир из қолдирсак. Шундагина уйларимиз оталар муҳаббати, оналар шафқати ва жажжи қалбларига сурур киритишга муҳтож бўлган болалар билан гуллаб-яшнайти. Натижада, кичкинтойлар руҳияти мутаносиб, ахлоқи гўзал бўлиб етишадилар-да, умматга мард кишилар каби йўлбошчилик қиладилар. Унутмангки, уларни бундай қилиб Аллоҳнинг тавфиқидан сўнг, оталар ва оналаргина етиштириб чиқара оладилар!!

Ҳилм, мулойимлик ва сабр

Зўравонлик, ҳуқуқларни куч ишлатиб поймол қилиш золимлар аломатидир. Пайғамбаримиз Муҳаммад соллalloҳу алайҳи васаллам эса ўз ҳаққини олишда ҳақдорларга ёрдам бериш ва адолат коидаларини тузиб қўйдилар. Ҳолбуки, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам эзгулик йўлида Аллоҳ субҳанаху ва таоло ато этган буюриш ва тақиклашни жорий қилдилар. Биз Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг уйида зулм, қаттиққўллик, тажовузкорлик ва талон-тарожлик бўлишидан кўрқмаймиз.

Оиша розияллоху анҳо деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам қўллари билан Аллоҳ йўлидаги жиҳоддан бошқа пайтда на бир хотинларини ва на бир хизматкорларини урдилар! Шахсиятларига нисбатан қилинган ишлардан ўч*

олмас эдилар. Аллоҳнинг ҳаромларини қилинган пайтдагина Аллоҳ таоло учунгина интиқом олар эдилар».

Имом Аҳмад ривояти.

Анас розияллоху анху деди: «Мен Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам билан йўлда кетар эдим. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг эгниларида четлари дагал қилиб тикилган нажроний тўн бор эди. Бир аъробий у зотга етиб олди-да, Росулulloҳнинг тўнларидан қаттиқ тортди. Мен Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг бўйинларида қаттиқ тортиш оқибатида тўннинг дагал четлари из қолдирганини кўрдим. Кейин у аъробий: «Эй Муҳаммад, амр этгин, хузурингдаги Аллоҳнинг молидан (менга ҳам берилсин)», деди. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам унга ўгирилиб қарадилар ва кулдилар. Кейин унга беришга амр этдилар».

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Хунайн жангидан қайтганларида аъробийлар эҳтиёжларини айтиб у зотга эргашидилар ва бир дарахт олдига сиқиб олиб бориб қўйдилар. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам туяларига минган ҳолларида эдилар, ҳалиги дарахт у зотнинг тўнларини илиб қолди. Шу пайтда Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: **«Тўнимни қайтариб беринглар! Сизлар мени бахиллик қилишимдан кўрқяпсизларми?! Аллоҳ номига онт ичиб айтаманки, Тихома дарахтлари сонича туяларим бўлса, ўртангизда тақсим қилиб берар эдим, кейин эса мени бахил, кўрқоқ ва ёлғончи эмаслигимни билар эдингиз»**, дедилар.

Имом Бағавий, «Шарҳус-сунна». Албоний бу ҳадисни «сахих», деган.

Барча ишлардаги мулойимлик, манфаатларни билиш ва зарарларни қайтариш таълим-тарбиянинг энг гўзал кўринишларидандир.

Саҳобаларни ғайриликлари тутди. Чунки, улар хато қилаётган одамни кўриб туришган ва унга инкор қилиш учун унинг олдига шошишган эди. Улар эса бунга ҳақли ҳам эдилар. Бирок, ҳалим Пайғамбар соллalloҳу алайҳи васаллам уларни тўхтатдилар. Чунки, бу ишни қилган одам жохил ва унга қаттиқ инкор қилишнинг ортида зарар бор эди. Бу ўринда Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг қилган ишлари тўғрироқ эди.

Абу Хурайра розияллоху анху деди: **«Бир аъробий масжидга**

бавл қилди (сийди). Шунда саҳобалар уни айблаш учун ўринларидан турдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам эса: «Уни ўз ҳолига қўйинглар ва бавли устидан бир челақ сув қуйинглар. Сизлар қийинлаштирувчи эмас, енгиллаштирувчи қилиб жўнатилгансизлар!», дедилар. Имом Бухорий ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг даъват ишида қилган сабрлари ундан намуна олиш, унинг услубини қўллаш ва ўзи учун ўч олмасликка чақирмоқда. Оиша розияллоҳу анҳо:

«Уҳуд кунидан кўра бошингизга оғирроқ бир кун келганми?», деб савол берганида Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай жавоб бердилар: «Сизнинг қавмингиздан кўп нарса кўрдим. Уларнинг энг огири Ақаба кунини бўлган эди. Мен ўзимни (ҳимоя қилиши учун) ибн Абдиёлл ибн Абдиқулалга кўндаланг қилдим. У мен хоҳлаган нарсани қабул этмади. (Мен у ердан) гамгин ҳолатда бошимни эгиб юриб, Қарнус Саолибга етиб келганимни сезмай қолибман. Бошимни кўтардим, бир парча булут менга соя солиб турар эди. Қарасам, у булутда Жибрил алайҳис-салом ўтирибди. Шу пайт у менга нидо қилди: «Аллоҳ таоло қавмингизнинг сизга берган жавобларини эшитди ва сизга тоғлар фариштасини (қавмингиз) ҳақида хоҳлаган нарсангизга буюришингиз учун юборди», деди. Тоғлар фариштаси менга нидо қилиб, салом берди ва: «Эй Муҳаммад, Аллоҳ таоло қавмингизнинг сизга айтган сўзларини эшитди. Мен тоғлар фариштасиман. Роббингиз мени сизнинг ҳузурингизга мени хоҳлаган нарсангизга буюришингиз учун жўнатди, сиз нима хоҳлайсиз? Хоҳласангиз, икки тоғни уларнинг устиларига ёниб қўяй?!», деди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Йўқ, мен Аллоҳ таолодан уларнинг пушти камарларидан Аллоҳнинг ўзигагина ибодат қиладиган Унга бирон нарсани шерик қилмайдиган одамларни чиқаришини умид қиламан», дедилар.

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Баъзи одамлар бугунги кунда даъват ишида шошқалоқлик қилиб, ҳосилни тезроқ олишни хоҳлайдилар. Нафс учун ўч олиш даъватга ва унинг ихлосига путур етказди. Шунинг учун ҳам, баъзи даъватлар унинг даъватчилари ўртасида мазкур иш ёйилгани учун муваффақиятсизликка дучор бўлди. Ахир сабр ва бардошлик каерда?!

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг умид қилган

нарсалари бир неча йиллар ўтганидан ҳамда сабру курашлардан сўнг рўёбга чиқмадимми?!!

Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоху анху деди: *«Мен Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг Аллоҳнинг пайгамбарларидан бирини (уларга Аллоҳнинг салоту саломлари бўлсин!) қавми қонатгани, у қонни юзидан артиб: «Аллоҳим, қавмимни кечир! Чунки улар, билмайдилар!», деб, ҳикоя қилганларини ҳали ҳам кўриб тургандекман».* Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Кунларнинг бирида Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам саҳобалар билан жанозада эдилар, Зайд ибн Саъна исмли яҳудий қарзини талаб қилиб у зотнинг олдига келди ва Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг чопонларининг ёқасини жамлаб, тутиб, газабнок ҳолатида боқди ва *«Ҳой Муҳаммад, ҳаққимни бермайсанми?!»*, деб, кўпол сўзларни айта бошлади. Умар ибн Хаттоб розияллоху анху аччиқланиб, Зайдга боқди, унинг кўзлари газабининг қаттиқлигидан чаноқларидан чиқаёзганди: *«Ҳой Аллоҳнинг душмани, сен Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламга мен эшитган сўзларни айтиб, мен кўрган ишларни қилясанми?! У зотни ҳақ билан юборган зотнинг номига онт ичиб айтаманки, у зотнинг маломатидан чўчимаянимда эди, сенинг каллангни қиличим билан олар эдим!»* — деди.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Умар розияллоху анхуга хотиржамлик билан боқдилар-да: *«Эй Умар, мен ва у бундан бошқа нарсага муҳтож эдик. Сиз мени (қарзни) яхши ўташга, уни эса қарзини чиройли сўрашга чақиринингиз керак эди. Эй Умар, уни олиб бориб, ҳаққини беринг ва йигирма соъ хурмони зиёда қилинг!»*, дедилар.

(Яҳудий) Зайд Умар розияллоху анхунинг йигирма соъ хурмони ошириб берганидан сўнг: *«Эй Умар, бу ортиқчаси нима учун?»*, деб сўради. Умар розияллоху анху: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам сенинг қилган газабинг эвазига буни зиёда қилдилар!»*, деди. Зайд: *«Эй Умар, мени танийсанми?»*, деди. Умар розияллоху анху: *«Йўқ, сен кимсан?»*, деди.

— Зайд ибн Саънаман.

— Ҳабр (яҳудий олими) ми?

— Ҳабр.

— Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламга нега ундай

муомала қилиб, у сўзларни айтдинг?

— Эй Умар, мен Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг юзига қараганимда пайгамбарлик белгиларининг иккитасидан бошқа ҳаммасини кўрдим. Бу иккисини синаб кўрмаган эдим: ҳалимлиги жаҳлига золиб келадими ва жаҳлининг ошиши ҳалимлигини зиёда қиладими? Мен энди у иккисини синаб кўрдим. Эй Умар, сени гувоҳ қилиб айтаманки, Аллоҳни Парвардигор, Ислomни дин ва Муҳаммад соллalloҳу алайҳи васалламни пайгамбар, деб рози бўлдим. Яна сени гувоҳ қилиб айтаманки, бойликларимнинг ярми Муҳаммад соллalloҳу алайҳи васалламнинг умматига садақа бўлсин.

Умар розияллоҳу анҳу айтдиларки: “Уларнинг баъзилари учун бўла қолсин. Чунки, сен уларнинг ҳаммасига етказа олмайсан”. Зайд: “Баъзиларига бўла қолсин”, деди. Зайд Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг олдига келди ва: «Ашҳаду алла илаҳа иллАллоҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва росулуху», «Аллоҳдан бошқа (ҳақ) илоҳ йўқ ва Муҳаммад Унинг бандаси ва элчиси эканига гувоҳлик бераман», деди, у зотга иймон келтириб, уни тасдиқлади.

Ҳоким «Мустадрак» китобида бу ҳадисни зикр қилиб, «саҳих» деди.

Биз бу ҳолат, унинг хотимаси ва узоқ давом этган суҳбат ҳақида ўйланиб кўрайлик. Шояд Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг одамларга нисбатан қилган сабрлари, уларни мулойимлик ва ҳилм билан қандай даъват этганлари, яхшилик қилсалар қандай рағбатлантирганлари ва уларга қандай қувонч улашганларидан ўрнак олсак.

Оиша розияллоҳу анҳо деди: *«Мадинадан Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам билан бирга умра қилиш учун чиқдим. Маккага етиб келгач: «Ота-онам фидо бўлсин, ё Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам, (намозни) қаср (икки ракаат қилиб) ҳам, тўла (тўрт ракаат) қилиб ҳам ўқидим. Рўзадор ҳам, оззи очиқ ҳам бўлдим», дедим. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Эй Оиша, яхши қилибсиз!», дедилар ва мени айбламадилар».* Имом Насоий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг таомлари

Дастурхонлар ва қозон-товоклар халқнинг юқори табақаси ва

бошлиқларининг уйларида бориб келаверади. Юртлар-у одамлар умматнинг пайғамбари Муҳаммад соллаллоху алайҳи васалламнинг қўл остида. Туялар устида озиқ-овқатлар юкланган холда келар, у зотнинг олдиларида олтин-кумуш тўлиб-тошар эди! Айтинчи, Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг еб-ичишлари қандай бўлганди?! Подшоҳлар ҳаёти каби эдими, ёки улардан кўра буюк ва азаматли эдими? Давлатманд бойларнинг овқатлари каби эдими? Ёки уларникидан яхшироқ эдими?! Сиз Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг таоми, унинг озлиги ва соддалигини кўрганингизда ҳайратга тушманг!

Анас розияллоху анху бизга ривоят қилиб деди: *«Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг олдида камдан-кам ҳолатларда нон ва гўшт пешинлик ёки кечки овқат пайтида жамланган».*

Имом Аҳмад ривояти.

Росулulloх соллаллоху алайҳи васаллам жуда ҳам қийинчилик билан қоринларини тўйдирар эдилар. Ёхуд фақат меҳмонлар билангина қоринларини тўйдирар эдилар. Унда ҳам меҳмонларнинг кўнгли учун мажбур қоринларини тўйдирар эдилар.

Оиша розияллоху анҳо деди: *«Росулulloх соллаллоху алайҳи васаллам вафот этгунларига қадар у зотнинг оила аъзолари кетма-кет икки кун арна нонига тўймаганлар».*

Имом Муслим ривояти.

Бошқа бир ривоятда эса: *«Муҳаммад соллаллоху алайҳи васалламнинг оила аъзолари Мадинага келгандан сўнг, кетма-кет уч кеча буғдой нонига тўймадилар, токи у зот қабз руҳ бўлдилар».*

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Балки, Росулulloх соллаллоху алайҳи васаллам ейдиган бирон нарса топа олмай, оч ухлар эдилар!

Абдуллох ибн Аббос розияллоху анхумо деди: *«Росулulloх соллаллоху алайҳи васаллам ва унинг оиласи кетма-кет кечаларда кечки овқат учун бирон нарса топа олмасдан оч ухлар эдилар. Уларнинг нони кўпроқ арна нони эди».*

Имом Термизий ривояти.

Гап озлик ва танқисликда эмас. Чунки, бойликлар Росулulloх соллаллоху алайҳи васалламнинг қўл остида тўлиб-тошган ва ҳузурига юклар ортилган туялар келар эди. Лекин Аллох таоло пайғамбари учун мукамал ва энг тўғри ҳаётни танлаган эди.

Уқба ибн Ҳорис розияллоху анху деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам биз билан бирга аср намозини ўқидилар, кейин шошилиб уйларига кириб кетдилар. Ҳеч қанча вақт ўтмади ҳамки қайтиб чиқдилар. Бўлган ҳолат ҳақида мен ёки бошқа одам сўради. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Уйда садақа (закот)дан бўлган олтинни қолдирган эдим. Уни кечаси билан олиб қолишни ёқтирмадим-да, тақсим қилиб юбордим», дедилар».*

Имом Муслим ривояти.

Ҳайратомуз саховат ва мисли кўрилмаган эҳсон бу умматнинг пайғамбариди мужассам эди.

Анас розияллоху анху деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Исломига кириш эвазига ҳар нарсадан сўралсалар берардилар. Ҳатто, бир киши келганида икки тоғ ораси тўла кўйларни бердилар. У одам қавми олдига бориб: “Эй қавмим, мусулмон бўлинглар, албатта Муҳаммад камбағалликдан кўрқмаган кишиларнинг эҳсонини қилмоқда!», деди».*

Имом Муслим ривояти.

Мана шу эҳсон ва саховат соҳиби бўлган Пайғамбарнинг аҳволи ҳақида тафаккур қилиб кўринг!

Анас розияллоху анху деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам вафот етгунларига қадар на хон устида овқатландилар ва на юпқа нон едилар».*

Имом Бухорий ривояти.

Оиша розияллоху анҳонинг хузурига Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам келар ва: *«Овқатингиз борми?»*, дер эдилар, Оиша розияллоху анҳо: *«Йўқ»* деб айтса: *«Мен бугун рўза тутдим»*, дердилар.

Имом Муслим ривояти.

Бир ёки икки ой давомида Росулulloҳнинг хонадони фақат хурмо ва сув билангина кун кечирар эди.

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Таомлари ва таом турларининг озлигига қарамай Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг олий ахлоқи ва Исломиё одоби Аллоҳнинг неъматига шукроналар келтириш, таомни тайёрлаганларга миннатдорчилик билдириш, хато қилсалар айбламасликка ундар эди. Чунки, у (хато қилувчи) тиришган, бироқ, хато қилган-да. Шунинг учун ҳам, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам таомни айбламас, пиширувчини маломат қилмас, бор нарсани рад, йўқ нарсани талаб қилмас эдилар! Умнат пайғамбарининг ғами қорни ва овқати эмас эди!

Абу Ҳурайра розияллоху анху деди: *«Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам ҳеч қачон таомни айбламаганлар: агар хоҳласалар еганлар, хоҳламасалар емаганлар».*

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Севимли дўстларимиз учун шайхулисом Ибн Таймийя роҳимахуллоҳнинг сўзларини мухтасар қилиб келтирмоқчиман:

«Ейиш ва кийинишдаги энг яхши йўл – Муҳаммад соллаллоху алайҳи васалламнинг йўлидир. Росулуллоҳ имкони бўлган нарсани иштаҳа қилса ер, бор нарсани қайтармас, йўқ нарсани талаб қилмас эдилар. Агар нон ва гўшт ҳозир бўлса ер эдилар. Агар мева, нон ва гўшт ҳозир бўлса ер эдилар. Агар хурмонинг ўзи ёки ноннинг ўзи ҳозир бўлса ер эдилар. Агар икки хил таом ҳозир бўлса: «Мен икки хил таомни емайман», демас, лаззатли ва ширали таомлардан бош тортмас эдилар. У зотнинг сўзларидан: «...Лекин мен рўза ҳам тутаман, оғзим очиқ ҳам бўлади, (кечалари намоз учун) тураман ҳам, ухлайман ҳам. Хотинларга ҳам уйланаман. Гўшт ҳам ейман. Бас, ким менинг суннатимдан юз ўгирса, у мендан эмас».

Аллоҳ таоло ҳалол нарсаларни ейиш ва Аллоҳ таолога шукр этишга амр этди. Шунинг учун ҳам, ҳалол нарсаларни ҳаром қилган одам ҳаддидан ошган, Аллоҳга шукр қилмаган одам эса Аллоҳнинг ҳаққини зое қилган танбал бўлади. Росулуллоҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг йўли энг тўғри йўлдир. Ундан бурилиш эса икки тарафга олиб борадир: исроф қилган ва масъулиятларни адо этишдан юз ўгириб, мойилликларига берилган инсонлар. (Иккинчиси эса), ҳалол нарсаларни ҳаром қилган, Аллоҳ таоло буюрмаган роҳибликни ўйлаб топган инсонлар. Ҳолбуки, Ислом динида роҳиблик йўқдир.

Давом этиб роҳимахуллоҳ шундай дейди: *«Ҳар бир ҳалол – ёқимлидир. Ҳар бир ёқимли ҳалолдир. Аллоҳ таоло бизга ёқимли нарсаларни ҳалол қилиб, ифлос нарсаларни ҳаром қилди. Унинг ёқимлилиги, биз учун фойдали ва лаззатли бўлишидир. Аллоҳ таоло бизга зарарли бўлган ҳар бир нарсани ҳаром қилди, фойдали бўлган барча нарсага рухсат берди».*

Кейин, яна шундай дедилар: *«Одамлар емоқ, киймоқ, очлик ва тўқликда турлича бўладилар. Ҳаттоки, бир кишининг ҳоли ҳам турлича бўлиши мумкин. Бироқ, амалларнинг энг яхшиси Аллоҳ таолога итоатли ва қилган одамга фойдали бўлганидир».*

Ибн Таймийя, “Мажмуъул-фатово”, 22-жузъ, 310-бет.

Бошқаларнинг шарафини ҳимоя қилиш

Мажлисларнинг энг яхшиси – илм ва зикр ўтиришларидир. Агар шу мажлисда Одам фарзандининг сараси ва уммат муаллими ўзининг сўзлари, таълимлари ва ўғитлари билан иштирок этсалар нима дейсиз! Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мажлисларининг соф ва сийратининг тозалиги сабабли хато қилганларни тузатар, билмаганларга ўргатар, ғофил қолганларни огоҳлантирар ва мажлисларида фақатгина яхшиликларнигина қабул қилар эдилар. Агар бировга қулоқ солсалар жим эшитар, бироқ, ғийбатни қабул қилмас, чақимчилик ва тухматларга рози бўлмас эдилар.

Утбон ибн Молик розияллоҳу анҳу деди: *«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам менинг уйимда намоз ўқиб бўлганларидан кейин уйдагилардан бири: «Молик ибн Духшун қаерда?», деди. Бир киши: «У Аллоҳ ва Росулдини яхши кўрмайдиган мунофиқдир», деди. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ундай дема, кўрмайсанми, у «Ла илаҳа иллАллоҳ», деган ва у бу билан Аллоҳнинг юзини хоҳлайди. Дарҳақиқат, Аллоҳ, Аллоҳнинг юзини умид қилиб: «Ла илаҳа иллАллоҳ», деган одамни жаҳаннамга ҳаром қилди», дедилар».*

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ёлғондан гувоҳлик бериш ва ҳуқуқларни тортиб олишдан огоҳлантирар эдилар!

Абу Бакр розияллоҳу анҳу деди: *«Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Катта гуноҳларнинг каттароғини айтиб берайми?», дедилар. Биз: «Ҳа, эй Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам», дедик. «Аллоҳга шерик қилиш ва ота-онага оқ бўлиш», дедилар. Ёнбошлаган эдилар, ўтириб олдилар: «Огоҳ бўлинглар! Ёлгон гувоҳлик бериш», дедилар. Бу сўзни такрорлайвердилар, такрорлайвердилар Ҳатто: «Кошки, сукут сақласалар!», деб қолдик». Имом Бухорий ва Муслим ривояти.*

Уммул мўминийн Оиша розияллоҳу анҳога муҳаббатлари буюк бўлсада, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ғийбат қилишларини инкор қилдилар ва ғийбатнинг катта хатарларини баён қилдилар.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Мен Росулulloҳ соллаллоҳу*

алайҳи васалламга: «Софиянинг бундай-бундай бўлиши етарлидир», дедим».

(Баъзи ровийлар бу сўзлари билан София розияллоҳу анҳонинг бўйи настлигидан киноя қилдилар, дедилар.)

«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Сиз шундай бир сўзни айтдингиз-ки, агар уни денгиз сувига аралаштирилса, денгиз сувининг барчасини бузар эди», дедилар.

Имом Абу Довуд ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам биродарларининг шарафларини ҳимоя қилган одамга башорат бериб дедилар:

«Биродарининг шарафини гийбатдан ҳимоя қилган одамни жаҳаннам азобидан озод қилиш, Аллоҳ таолонинг зиммасида ҳақдир».

Имом Аҳмад ривояти.

Аллоҳ таолони кўп зикр қилиш

Биринчи мураббий ва уммат пайғамбари Муҳаммад соллalloҳу алайҳи васаллам ибодат қилиш ва қалбни Аллоҳга боғлашга катта эътибор берар эдилар. У зот бир лаҳзани Аллоҳнинг зикри, ҳамди, шукри, истиғфор ва Аллоҳга ялинишсиз ўтказмас эдилар. Ҳолбуки, у зотнинг аввалги ва кейинги барча гуноҳлари кечирилган эди. У шукроналар келтирган банда ва пайғамбар, ҳамдлар айтувчи Росулдир. У Роббисининг қадрини билди, Унга ҳамд айтиб, дуо қилди ва ялинди, вақтининг қадрига етиб, ундан фойдаланди ва унинг тоат-ибодат билан обод бўлишига ҳарис бўлди.

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам Аллоҳ таолони ҳар лаҳзада зикр қилар эдилар».*

Имом Муслим ривояти.

Абдуллоҳ ибн Аббос розияллоҳу анҳумо деди: *«Биз Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг бир ўтиришида:*

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ ثُبِّ عَلَيَّ، إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

«Роббим, мени кечир ва тавбаларимни қабул эт. Сен раҳмли ва тавбаларни қабул этувчи зотсан», деб юз марта такрорлаганларини санар эдик».

Имом Абу Довуд ривояти.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу деди: *«Мен Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг: «Аллоҳ номига онт ичиб айтаманки, мен бир кунда Аллоҳга етмиш мартадан кўпроқ*

*истиғфор айтиб, тавбалар қиламан», деганларини
зишитганман».* Имом Бухорий ривояти.

Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анху деди: *«Биз бир йиғинда
Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг юз мартадан ортиқ:*

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ تَبِّ عَلَيَّ، إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

*«Роббим мени кечир ва тавбаларимни қабул қилгин. Чунки,
Сен меҳрибон ва тавбаларни қабул қилувчи зотсан», деб
айтганларини санар эдик».* Имом Термизий ривояти.

Уммул мўъминийн Умму Салама розияллоҳу анҳо ҳузурида
бўлганларида Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг кўп
қилган дуолари:

يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ، ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ

*«Эй қалбларни айлантирувчи зот, менинг қалбимни динингда
мустаҳкам қил!»* бўлганини зикр этди.

Имом Термизий ривояти.

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қўшниларга муносабати

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қўшниларга
муносабати қандай яхши эди-я! Росулulloҳнинг қалбида қўшни
учун алоҳида ўрни бор эди. Ҳатто, У зот: *«Жибрил менга қўшни
ҳақида васиятни шунчалар кўп қилди-ки, мен қўшни меросхўр
бўлиб қолармикин, деб ўйладим»,* дедилар

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Абу Зар розияллоҳу
анҳуга: *«Эй Абу Зар, агар гўшт қайнатсанг, сувини кўпроқ куй ва
ундан қўшнилариингга ҳам бер!»*, деб васият қилган эдилар.

Имом Муслим ривояти.

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қўшниларга озор
беришнинг ёмон оқибатларидан огоҳлантирдилар: *«Қўшнисини
унинг ёмонликларидан хотиржам бўлмаган одам жаннатга
кирмайди».*

Имом Муслим ривояти.

Росуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: *«Кимки Аллоҳ ва
охират кунига иймон келтирган бўлса қўшнисига яхшилик
қилсин!»*, деб айтганларидек яшаган қўшниларга хушхабарлар
бўлсин!

Чиройли муомала

Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламга бирор киши ҳақида бирор гап этиб қолса: «Фалончи нега ундай дейди?», деб айтмас, балки: «Одамларга нима бўлди, нега ундай-бундай деяптилар?», дер эдилар».*

Имом Термизий ривояти.

Анас ибн Молик розияллоҳу анҳу деди: *«Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам хузурига юзида сариқ рангинг изи бўлган бир одам кирди. Росулulloҳ юзида ёқтирмаган нарсаи бўлган одамнинг юзига қарамас эдилар. У одам чиққандан сўнг: «Унга айтсангизлар юзидаги нарсани ювиб ташласа», дедилар».*

Имом Аҳмад ва Абу Довуд ривояти.

Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу деди: *«Сизларга жаҳаннамга ҳаром бўладиган ёки жаҳаннам унга ҳаром бўладиган кимсадан дарак берайинми? Жаҳаннам мулойим, ҳалим ва бошқаларга ўзини яқин тутган кишига ҳаромдир».*

Имом Термизий ривояти.

Ҳақларни адо этиш

Инсон зиммасидаги ҳақлар кўпдир. Аллоҳнинг ҳаққи, оила ҳаққи ва нафс ҳаққи. Бундан ташқари бандаларнинг ҳақлари ҳам бор. Сиз нима дейсиз, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам вақтларни қандай тақсимлаб, кунларидан қандай фойдаланган эканлар-а?!

Анас розияллоҳу анҳу деди: *«Уч киши Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг хонадонига келиб, пайгамбаримизнинг ибодатлари ҳақида сўрадилар. Уларга Росулulloҳнинг ибодатларини айтиб берилганида, гўёки улар зикр қилинган амалларни кам санагандек бўлдилар ва: «Биз қаерда-ю, Росулulloҳ қаердалар? У зотнинг аввалги-ю, охириги гуноҳлари кечирилган бўлса?», дедилар. Уларнинг бири: «Мен кечалари доимо намоз ўқийман», иккинчиси: «Мен кундузлари доимо рўзадор бўлиб, оғзимни очмайман», учинчиси эса: «Мен хотинлардан узлат қиламан ва ҳеч ҳам уйланмайман», деди. (Бу гаплардан хабар топгач) Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам уларнинг олдиларига келдилар ва: «Шундай-шундай гапларни айтганлар сизларми?! Аллоҳ номига онт ичиб айтаманки, албатта мен сизлардан кўра Аллоҳдан кўрқувчироқ ва унга тақволирогингизман! Лекин, мен рўза ҳам тутаман, оғзим ҳам*

очиқ бўлади. Намоз ҳам ўқийман, ухлайман ҳам ва хотинларга уйланаман. Бас, ким менинг суннатимдан воз кечса, у мендан эмас».

Имом Бухорий ва Муслим ривояти.

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг шижоати ва сабр-бардоши

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Аллоҳнинг динига ёрдам бериш, Аллоҳ сўзини олий қилиш ва Аллоҳ берган неъматларни ўз ерига қўйиш борасида катта улушлари бор. Оиша розияллоҳу анҳо дедилар: *«Росулulloҳ қўллари билан на хизматкорларини ва на хотин-қизларини урдилар. Фақатгина Аллоҳ йўлидаги жиҳодда қўллари билан (душманларни) урдилар».*

Имом Муслим ривояти.

Қурайш сардорлари ва кофирлари олдида Ислом динига даъват этиб ёлғиз туришлари ҳамда Аллоҳнинг нусрати келгунига қадар бу динда сабот билан туришлари, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам шижоатининг намуналаридан баъзисидир. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Мен ёлғиз ўзимман, ҳамма менга қарши!», деб айтмадилар. Балки, Аллоҳ таолога суяниб, даъватни ошкор қилдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам одамларнинг энг шижоатлиси ва матонатлиси эдилар. Одамлар қочар, у зот эса жойида матонат кўрсатиб турар эдилар!

Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Ҳиро ғорида ибодат қилар, лекин на Қурайш ва на бошқа кофирлар унга озор бермас эдилар. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам тавҳид ва Аллоҳнинг Ўзигагина ибодат қилиш керак эканлигига очиқ даъват қилганларидагина, кофирлар бир ёқадан бош чиқариб, қаршилиқ кўрсата бошладилар ва ҳайратланиб:

أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا ...

«(Шунча) худоларни битта худо қилиб олибдими?!», дедилар.

“Сод” сураси, 5-оятдан.

Ҳолбуки, улар бутларни ўзлари билан Аллоҳ ўртасида воситачи қилиб олган эдилар. Аллоҳ таоло бу ҳақда шундай дейди:

... مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى...

«...(Улар): “Биз (ўша “худо”ларимизга) фақат улар бизни Аллоҳга яқин қилишлари учунгина ибодат қилурмиз”,

(дерлар)...».

“Зумар” сураси, 3-оят.

Йўкса, улар Аллоҳ таолонинг рубубият (ғамхўр тарбиятқунандалиги)даги ёлғизлигига иқрор эдилар:

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۗ قُلِ اللَّهُ ۗ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ

هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١٤﴾

«(Эй Муҳаммад алайҳис-салом, мушрикларга) айтинг: “Ким сизларга осмонлардан ва Ердан ризку рўз берур?”. Айтинг: “Аллоҳ (ризқ берур). Шак-шубҳасиз, ё бизлар ёки сизлар (яъни, икки тоифадан бири) аниқ ҳидоят устида ёки очик залолатдадир».

“Саъба” сураси, 24-оят.

Мусулмон дўстим, мусулмонлар яшаётган ўлкаларда ўликлардан эҳтиёжларини сўраш, уларни воситачи қилиш, уларга назр аташ, улардан кўрқиш ва умид қилиш каби ширк амалларининг ёйилгани ҳақида тафаккур қилиб кўринг! Бу ширк амаллари сабабли Аллоҳ билан боғланган арқонлар узилди ва ўликлар абадий тирик бўлган зотнинг ўрнига қўйилди:

...إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ...

«...Албатта кимда-ким Аллоҳга ширк келтирса, Аллоҳ унга жаннатни ҳаром қилур, унинг борар жойи дўзахдир...».

“Моида” сураси, 72-оятдан.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг уйларида шимол тарафда жойлашган Уҳуд тоғига қарайлик. Бу тоғ олдида бўлиб ўтган жанг асносида Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг қахрамонлиги, матонати ва у зотга етган жароҳатга бардошлари очик кўринган эди. Ана шу жангда муборак юзларидан қон оққан, курак тишлари синдирилган ва бошлари ёрилган эди. Аллоҳ пайғамбаримизга салавоту-саломлар йўлласин.

Саҳл ибн Саъд розияллоҳу анху Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг жароҳатлари ҳақида шундай дейди:

«Аллоҳ номига оит ичиб айтаманки, мен Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг жароҳатини ким ювгани, унга ким сув қуйиб тургани ва нимани дори қилинганини жуда яхши биламан. Росулуллоҳнинг қизи Фотима розияллоҳу анҳо жароҳатни ювар, Алий розияллоҳу анху эса унга қалқонда сув қуйиб турар эди. Фотима розияллоҳу анҳо сув қон келишини

кучайтирганини кўрганидан сўнг, бўйранинг бир парчасини олиб куйдирди-да, уни жароҳатга босди. Қон тўхтади. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг тишлари синди, юзлари жароҳатланди ва дубулгалари бошларида турганда синди».

Имом Бухорий ривояти.

Аббос ибн Абдулмутталлиб розияллоҳу анҳу Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг Хунайн жангидаги ҳолатларини таърифламоқда:

«Муслмонлар чекина бошлаганларида Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам ўз ерларидан жилмай турдилар. Хачири кофирлар томон чопмоқчи бўлар, мен эса тезлаб кетмасин дея унинг жиловидан тутиб турар эдим. Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам у онда: «Мен пайгамбарман, ёлгончи эмасман. Мен Абдулмутталибнинг ўғлиман», дер эдилар».

Имом Муслим ривояти.

Довюрак чавандоз машҳур ходисалар соҳиби Алий розияллоҳу анҳу Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам ҳақида шу сўзларни айтди:

«Икки тараф бир-бири билан тўқнашган ва жанг авжига чиққанида Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам билан ҳимояланар эдик. Чунки, у зотдан кўра душманга яқинроқ бошқа кимса қолмас эди».

Имом Муслим ривояти.

Даъват ишидаги Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламнинг сабру-бардоши зарбулмасал ва чиройли намунадир. Чунки, Аллоҳ таоло у зот сабабли дин асосларини тиклади. У зотнинг чавандозлари Арабистон ярим ороли, Шом ва Мавороуннахрларда жавлон урди. Натижада, шаҳар ва қишлоқдаги ҳар бир уйга Ислом дини етиб борди.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам дедилар:

«Аллоҳ йўлида шундай кўрқитилдим-ки, бошқа ҳеч ким бунчалар кўрқитилмади! Аллоҳ йўлида шундай озорландимки, бошқа биров бундай озорланмаган! Бир бор менга ўттиз кеча ва кундуз ўтди, мен ва Билол учун жонзот ейиши мумкин бўлган таомдан Билолнинг кўлтизига жойлашадиган миқдорда озуқамиз бўлар эди».

Имом Термизий ва Аҳмад ривояти.

Ул зотга келган бойликлар, ўлжалар ва Аллоҳ таоло ато этган фатҳлар бўлишига қарамай Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам на бир динор ва на бир дирхам мерос қилиб

қолдирмадилар. Балки, ушбу илмни қолдирдилар, у пайғамбарлик меросидир. Ким бу меросни олмоқчи бўлса, марҳамат қилиб олсин!

Оиша розияллоху анҳо:

«Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам на динор, на дирҳам, на қўй ва на туя мерос қилиб қолдирмадилар ва бирон нарсани васият қилмадилар», дедилар. Имом Муслим ривояти.

Росуллох соллаллоху алайҳи васалламнинг дуоси

Дуо буюк ибодатлардан бири бўлиб, уни Аллоҳдан бошқаси учун қилиш жоиз эмасдир. Дуо — Аллоҳ таолога муҳтожлик, куч ва қувватга эга эмасликни кўрсатишдир. У — қуллик белгиси, башарий хокисорликни сезишдир. Дуода Аллоҳ таолога санолар айтиш, эҳсон ва саховатни боғлаш бордир. Шунинг учун ҳам, Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам:

«Дуо — ибодатнинг ўзгинасидир», деган эдилар.

Имом Термизий ривояти.

Росуллох соллаллоху алайҳи васаллам Аллоҳ таолога кўп дуо қилар, ялинар ва муҳтожлигини кўрсатар, ҳамда дуо учун пурмаъно сўзларни истеъмол қилар эдилар.

Росуллох соллаллоху алайҳи васалламнинг дуоларидан намуналар:

اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةٌ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي
وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلْ
الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ

«Аллоҳим, мен учун ишимнинг саломати бўлган динимни, тирикчилигим бўлган ҳаётимни, оқибатим бўладиган охиратимни ислоҳ эт! Ҳаётни мен учун барча яхшиликларда зиёда қил! Ҳаётдан кўз юмишни эса барча ёмонликлардан кўра мен учун роҳатбахт қил!» Имом Муслим ривояти.

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ
وَمَلِكُهُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَهَ وَأَنْ أَقْتَرَفَ عَلَى نَفْسِي
سُوءًا أَوْ أُجْرَهُ إِلَى مُسْلِمٍ

«Аллоҳим! Эй гайб ва ошкора нарсаларни билувчи, самовату-ерни яратган ва барча нарсанинг Роббиси ва хожаси, мен

Сендан ўзга илоҳ йўқ эканига гувоҳлик бераман, ҳамда нафсимнинг ёмонлигидан, Шайтон ва унинг тузоқларидан, ўзимга ёки мусулмонларга ёмонлик қилишимдан Сен билан паноҳ тилайман».

Имом Термизий ривояти.

اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ

«Аллоҳим, мени ҳалолнинг ила ҳаромингдан кифоялантир ва ўз марҳаматинг-ла, ўзингдан бошқалардан беҳожат қил!»

Имом Термизий ривояти.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَأَلْحِقْنِي بِالرَّفِيقِ

«Аллоҳим, мени кечир, менга раҳм қил ва мени Улуғ Дўстларга қовуштир». Имом Бухорий ва Муслим ривоятлари.

Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам қийинчилик даврларида ҳам, фаровончилик даврда ҳам Аллоҳ таолога кўп дуо қилар эдилар. Бадр кунида мусулмонларнинг ғалабаси ва мушрикларнинг мағлубиятини сўраб дуо қилганларида, елкаларидаги ридолари ерга тушиб кетди. Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзи, оиласи, саҳобалари ва барча мусулмонлар учун дуо қилар эдилар.

Зиёратнинг ниҳояси

Росулуллоҳнинг ҳадислари, чиройли сийрати, жиҳоди ва мусибатлари ҳақидаги ривоятларни эшитдик. Бизнинг зиммамизда Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга нисбатан адо этишимиз керак бўлган ҳақлар бордир. Биз бу ҳақларни бажариш билан барча эзгуликларни мукамал қилайлик ва тўғри йўлдан юрайлик. Росулуллоҳнинг уммати зиммасидаги ҳақларидан баъзилари куйидагилардир:

* Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламга сўз ва амалда садоқатли иймон келтириш, у зот олиб келган барча нарсаларида тасдиқлаш, у зотга итоат этишнинг фарзлиги ва итоатсизлик қилишдан эҳтиёт бўлиш, масалаларнинг ҳукмида у зотга мурожаат этиш ва у зотнинг ҳукмига рози бўлиш, у зотни ғулув ва камситишсиз ўз мартабасига қўйиш, у зотга эргашиш ва у зотдан барча ишларда ўрнак олиш, у зотни оила, фарзанд ва барча одамлардан кўра кўпроқ севиш, улуғлаш ва хурматлаш, у зот олиб келган динга ёрдам бериш, у зотнинг суннатини ҳимоя қилиш ва мусулмонлар ўртасида жонлантириш, у зотнинг саҳобаларини севиш, улар учун Аллоҳдан розилик сўраш ҳамда уларнинг

таржимаи ҳолларини ўрганиш. Аллоҳ пайғамбаримизга беадад салавоту – саломлар йўлласин!

* Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васалламни яхши кўриш аломатларидан бири — У зотга салавот айтишдир. Аллоҳ таоло деди:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

« Албатта Аллоҳ ҳам, Унинг фаришталари ҳам Пайғамбарга дуо-ю салавот айтурлар. Эй мўминлар, сизлар ҳам у зотга салавот ва салом айтинглар! ». “Аҳзоб” сураси, 56-оят.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам:

«Кунларингизнинг энг афзали — жума кунидир. У кунда Одам (алайҳис-салом) яратилди. У кунда (сурга) дам урилади ва (унинг оқибатида барча жонли махлуқот) беҳуш бўлади. Бас, у (жума) кун(и) Менга кўп салавотлар айтинглар! Чунки, сизларнинг салавотларингиз менга кўндаланг қилинади», дедилар. Саҳобалардан бири: «Ё Росулulloҳ, чириб кетган бўлсангиз сизга бизнинг салавотларимиз қандай кўндаланг қилинади?»», деб савол берди. Унга Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: «Аллоҳ таоло пайғамбарларнинг жасадларини ейишни ерга ҳаром қилди», деб жавоб бердилар.

Имом Абу Довуд, ибн Можа ривояти.

Муҳаммад соллalloҳу алайҳи васалламнинг уммати ўз пайғамбарининг ҳаққига бахиллик қилмаслиги керак. Чунки, Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам:

«Бахил – унинг ҳузурида зикр қилинганимда менга салавот айтмаган одамдир», дедилар.

Имом Термизий ривояти.

Росулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам дедилар:

«Бир қавм бир ерда ўтириб Аллоҳни тилга олмас ва пайғамбарларига салавот айтмас эканлар, уларга ҳасрат ва надомат (ёки ўч) бўлур: Агар (Аллоҳ) хоҳласа уларни азоблайди, хоҳласа кечиради».

Имом Термизий ривояти.

Видолашув

Иймонлар обод бўлган ва тоат-ибодатга асосланган ушбу хонадондан чиқар эканмиз, Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатлари биз ва (дунё машаққатлари ва жаҳаннам азобидан) қутилишни хоҳлаган инсонлар учун белги, ҳидоятни излаганлар учун йўл бўлиб қолмоқда. Энди, салаф уламолари ва уларнинг бу буюк суннатга эргашиш борасидаги ҳарисликлари ҳақида бир тўхталиб ўтамиз. Шояд Аллоҳ таоло бизни чиройли намуна ва ўрнак олишга муяссар қилса.

Аҳли суннат имоми Аҳмад ибн Ҳанбал роҳимаҳуллоҳ деди:

«Қайси ҳадисни ёзган бўлсам, унга амал қилдим. Ҳатто, бир куни Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг (ҳижома қилдирганидан) қон олдирганидан сўнг Абу Тойбага бир динор берганини ўқидим, мен ҳам қон олдирганимда қон олувчи (ҳажжом)га бир динор бердим».

«Сияру аъламун нубала», 11-жузъ, 213-бет.

Абдурахмон ибн Маҳдий роҳимаҳуллоҳ:

«Суфён роҳимаҳуллоҳнинг: «Менга Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан бирон бир ҳадис етиб келган бўлса, унга бир марта бўлсада амал қилдим» — деб айтганини эшитганман» — деди.

Муслим ибн Ясор роҳимаҳуллоҳ деди:

«Мен оёқ кийимим билан намоз ўқийман. Аслида уларни ечиши мен учун қийин эмас. Бироқ, мен суннатга риоя қилмоқчи бўламан».

(Танбеҳ: буни жойнамоз тўшалмаган ўринларда қилинади).

Имом Аҳмад ибн Ҳанбал, «Зухд», 355-бет.

Рисоламизнинг хотимасида муҳтарам китобхон учун катта масъулиятни ўз ичига олган ушбу ҳадисни тақдим этмоқчимиз. Росулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар:

«Умматнинг ҳаммаси Жаннатга кирадилар, магарам юз ўғирганлари кирмайдилар». Саҳобалар: «Ё Росулulloҳ, кимлар юз ўғиради?», дедилар. «Кимки менга итоат қилса жаннатга киради. Кимки менга осий бўлса, ана шу юз ўғиргандир», деб жавоб бердилар.

Имом Бухорий ривояти.

Аллоҳим, бизга пайғамбаринг Муҳаммад соллалоҳу алайҳи васалламни яхши кўриш, тўғри йўлда унинг кўрсатмаларига адашмай ва адаштирмай юришни насиб эт! Аллоҳим, кеча-кундузлар алмашар экан, солиҳлар, зокирлар зикр этарканлар Сен Унга салавотлар йўлла! Аллоҳим Буюк Фирдавс жаннатида бизга пайғамбаримиз Муҳаммад соллалоҳу алайҳи васаллам билан бирга бўлишни насиб эт! Уни кўриш, Унинг ҳавзидан сув ичиш ва ундан кейин ҳеч қачон чанқамасликни насиб эт!

Аллоҳ таоло пайғамбаримиз, унинг оиласи ва барча саҳобаларига салавоту – саломлар йўлласин!

